

Unge stemmer

**10 fortællinger om
unge, der har lagt
kriminaliteten bag sig**

SOCIALPÆDAGOGERNE

Forord Unge stemmer

Når man arbejder på det socialpædagogiske område, kan man ind imellem blive trist over de historier, man uvilkkårligt konfronteres med.

Drenge og piger, der med en barndom i modvind kæmper mod odds og statistikker for at finde en plads i vores samfund. Et samfund, som ikke altid er rummeligt nok til at kunne favne børn, unge og familier, der har det skidt.

Denne bog rokker imidlertid ved det triste gennem ti historier om drenge og piger, der har været bagud på point gennem deres barndom; flere af dem har været anbragt på institutioner, været på kant med loven og også på kant med sig selv. Men alle ti har ved hjælp af en professionel indsats alligevel formået at ryste skyggerne af sig, har fundet en plads i samfundet – og de har lært af deres erfaringer. Oven i købet ønsker flere af dem at investere disse lærepenge i andre unge, der har det svært.

Bogen giver de ti drenge og piger stemmer. Og det er unge stærke stemmer fulde af håb, synes jeg.

Som når Anders fortæller, at han er færdig med kriminalitet og siger "Aldrig mere. Det er livet for kort til, så jeg har valgt at få tiden til at gå med noget andet."

Eller Jamie, der siger, han måske vil bruge sine erfaringer som beboer på en sikret institution i et kommende arbejde som socialpædagog. "Ja, altså hvis de ikke fik sådan en lorteløn," som han siger.

Eller Morten, som efter seks år med stoffer, druk og kriminalitet er parat til at gøre hvad han kan for at få andre unge fra at gøre, som han gjorde. "Hvis jeg bare kan få én til at undgå det, så synes jeg det vil være super."

Håb og vilje skinner igennem og giver tydelige billeder af, at det nytter at sætte ind og støtte de unge til at foretage en u-vending og vælge et anderledes liv. Flere af de unge fortæller om de socialpædagoger, de har mødt under deres ophold på forskellige sikrede institutioner. Om hvordan de har været med til at ændre deres liv og deres måde at se sig selv på.

Som Mette udtrykker det med sin stemme: "Når man er teenager, så tror man jo, at man kan klare hele verden. Det kan man så ikke, skal jeg hilse og sige. Og jeg måtte altså have hjælp for at finde ud af det."

Men det er samtidig historier, der viser, at hvis vi virkelig for alvor skal bryde de triste statistikker og medvirke til, at de tunge historier bliver færre i fremtiden, så skal vi sætte ind tidligt i

deres liv. Det nytter ikke, at vi venter, til de krakelerer som mennesker, bliver rodet ind i kriminalitet, eller begge dele. Vi skal tage ansvaret over for udsatte børn og unge langt mere alvorligt og tidligere tage stilling til, hvordan vi bedst muligt hjælper dem og deres familier. Og så skal vi erkende, at det er en indsats, der kræver tid – lang tid. En del af de her børn skal muligvis bare have støtte i hjemmet. Men en hel del af dem skal fjernes. Det ved vi. Vi gør det bare ikke. Og det er måske i virkeligheden den tungeste historie af dem alle.

Den politiske trend lige nu er, at vi skal være tough on crime. Der skal slås ned og slås hårdt ned på kriminalitet. Også ungdomskriminalitet. Men al forskning viser jo med al ønskelig tydelighed, at det ikke virker med hårdere straffe. Hverken præventivt eller socialiserende. Det der skal til – og det viser denne bog også – er netop at give de unge et alternativ, en anden

vej. Ruste dem til at kunne klare sig selv, både fagligt og socialt. Vi skal sørge for, at de bliver undervist, at de bliver støttet i at kunne klare en hverdag, at de får hjælp til at finde et arbejde eller tage en uddannelse. Kort sagt; vi skal hjælpe dem tilbage på sporet og give dem hver især den kontakt og støtte, de har manglet på vej gennem deres barndom.

De ti historier i denne bog er de unges egne fortællinger. De har modigt og ærligt givet os et blik ind i deres verden; og jeg håber, at deres stemmer vil medvirke til at kaste lys på den måde, vi behandler udsatte børn og unge i vores samfund i dag.

God læselyst.

Benny Andersen
Socialpædagogernes
næstformand

1

Rollemodel ja, tøsedreng nej

Ahmed er ved at afsone sin dom på fire år. Han har for længst besluttet, at han vil holde sig lagt væk fra kriminalitet i fremtiden. Allerhelst vil han være en god rollemodel for andre unge.

To unge fyre holder ind til siden i en af de smalle gader i en lille jysk stationsby. De vil på pizzeria. Bilen havner lidt skødesløst ved fortovs-kanten. De står ud og går hen mod restauran-ten. Bag dem må en bil med en kvinde bag rattet kante sig lidt forsigtigt forbi det sted, hvor de to unges bil gør gaden ekstra smal. Da hun passerer dem, giver hun dem et fuck-tegn.

– Så du hvad hun gjorde, siger kammeraten til Ahmed. – Så du det ikke?

– Næh, jeg lagde ikke mærke til noget.

– Hun gjorde sgu da fuck-tegn efter dig mand!

Ahmed trækker på skuldrene og smiler skævt. Det betyder ikke noget. De går langsomt videre.

Kort efter kommer en ung fyr kørende forbi. Han spiller smart og laver hjulspin.

– Se ham, den kælling! Ahmed og kammeraten er enige om, at den unge fyr er lidt latterlig.

I det samme kører kvinden fra før forbi igen nu i modsat retning. Hun har sideruden rullet ned, og hun stirrer vredt efter de to på fortovet.

Da de to unge fyre er nået helt hen til pizzeriaet, bremser en bil op overfor. En mand stiger ud. Han er tydeligt ophidset, i hånden har han et baseballbat.

– Hvad fanden bilder I jer ind, råber han. Han går over mod dem. – Ingen skal vove at kalde

min kone en kælling!

Der er optræk til slagsmål, og Ahmeds kammerat er parat med det samme. Alt andet ville være at tabe ansigt.

Men Ahmed beder manden om at tage det roligt og opfordrer til, at de snakker om tingene.

– Vi har ikke kaldt din kone en kælling, siger han. – Lad os snakke om det.

Og det lykkes faktisk at undgå slagsmålet. Den vrede mand accepterer, at der er tale om en misforståelse, og han kører derfra uden at have svunget sit bat.

– Det var flot gjort, siger en kvinde, der har overværet hele optrinnet.

Ahmeds kammerat er ikke imponeret.

– Du er fandme da en tøsedreng! Han skulle da have haft nogen på hovedet.

Ahmed trækker på skuldrene. Kammeraten ved egentlig godt, at Ahmed ikke er en tøsedreng. Det har han før haft lejlighed til at bevise. Og det ville have været skidt at komme i slagsmål. Det er vigtigt, at han og hans kammerater ikke bliver rodet ud i noget lort. De skal leve i den lille by og klare sig godt blandt byens indbyggere. Det er også vigtigt for Torben, der leder den virksomhed, hvor de unge arbejder.

En anderledes virksomhed

Ahmed fortæller, at Torbens virksomhed rummer et rejsebureau, et konsulat, en vinkasseproduktion og meget andet, og så har han også otte unge tilknyttet. Nogle arbejder på fabrikken. Andre er på teknisk skole eller i arbejde. De bor for sig selv og passer deres egen hus-

“Du er fandme en tøsedreng.” Han skulle da have haft nogen på hovedet.” Kammerat til Ahmed

holdning, men de kommer også hos Torben og spiser flere gange om ugen.

– Torben, han er ikke som en pædagog, siger Ahmed. – Der er ingen løftede pegefingre og ikke noget pædagogisk pis. Han behandler os godt, og her får vi en chance for at komme videre.

Da Ahmed for et år siden skulle ud fra den sikrede institution, hvor han dengang var anbragt, så han en lille pjece. På forsiden stod der: Ansvar; Tillid; Hårdt arbejde. Den var fra Torbens virksomhed.

– Det var præcis det, jeg havde brug for, forklarer Ahmed begejstret. – Jeg har ikke noget mod hårdt arbejde. Jeg vil gerne have ansvar, og jeg vil gerne have, at man viser mig tillid. Jeg spurgte dem på den sikrede institution, om jeg måtte komme herhen. De kontaktede min sagsbehandler, der altid har taget sig godt af mig, og der gik en ansøgning af sted til direktoratet.

– De sagde ja, og for seks-syv måneder siden startede jeg her. Det er bare så fedt. Aftalen er, at jeg skal være her i lidt mere end et år endnu, men jeg håber, jeg kan være her længere. Aftalen med Torben er, at jeg inden august skal bestemme, hvad jeg vil satse på i fremtiden. Jeg har overvejet at blive tømrer. Jeg har også tænkt på noget med handel. Faktisk arbejder jeg lige nu på et projekt for Torben, som går ud på at importere chips fra Rumænien og sælge dem til danske kiosker. Det er sådan noget, vi får lov til her.

– Den sidste mulighed er, at jeg beslutter mig for at arbejde med unge, at være en slags

rollemodel og rådgive andre om, hvordan de kommer videre i deres liv. Faktisk har jeg allerede besluttet mig. Det er arbejdet med de unge, jeg vil.

Som pædagog?

– Nej! Man kan godt arbejde med unge uden at være pædagog. Selvfølgelig er der da gode pædagoger, men der er også mange, der ikke har den uddannelse, og som alligevel er gode til at arbejde med unge.

Til Danmark som otte-årig

Ahmeds historie begynder egentlig i den irakiske del af Kurdistan. Her levede han i de første otte år af sit liv, men så fulgte han og tre mindre søskende med deres mor til Danmark, hvortil deres far var flygtet.

– Jeg gik i sprogskole et par år. Så kom jeg i femte klasse i folkeskolen. Det var godt nok, men jeg var ikke som de andre børn i klassen. Jeg følte mig ældre end dem. De samlede på pokémon, spillede fodbold og den slags. Jeg var altid sammen med nogen, der var lidt ældre, og jeg ville gerne arbejde og tjene penge.

Tidligt fik Ahmed en tjans med opvasken i et pizzeria, og han var i det hele taget god til at støve småjobs op alle vegne. Som 14-årig lærte han at bage pizza, og derefter han havde nærmest fast arbejde efter skoletid.

Familien boede i en lille by, og alle kendte dem. Ahmed var vellidt. Han var altid flink og smilende, og enhver kunne se, at knægten var flittig.

En dag var der en, der spurgte Ahmed, om

“Det var virkelig et helvede. Jeg var fuldstændig forvirret, anede ikke hvad jeg skulle gøre og havde ikke kontakt med nogen.”

han kunne opbevare nogle stoffer for ham. Ahmed sagde ja ud fra den tanke, at det måske kunne blive nemt tjente penge. Han overtog et halvt kilo kokain og i løbet af en periode kom yderligere et kg og et halvt kilo hash gennem Ahmeds hænder.

Det var ikke noget, der spillede den store rolle for ham. Stofferne blev afleveret, han opbevarede dem et sikkert sted, de blev senere hentet igen. At stofferne skulle sælges, og at nogen ville tjene store penge på det, mens andre fik deres liv ødelagt, overvejede han ikke.

Den eneste, der måske havde en fornemmelse af, at noget var galt, var Ahmeds mor, der flere gange drømte, at hendes dreng gjorde noget, der var ulovligt, og at han blev pågrebet af politiet. Ahmed slog det hen.

Brat opvågningen

Men en tirsdag formiddag blev moderens drøm – eller mareridt – til virkelighed. Fire betjente mødte op hjemme hos Ahmed. Han lå stadig i sin seng på det tidspunkt. Moderen lukkede betjentene ind uden at forstå ret meget af, hvad de sagde.

– Mor græd, min lillebror sparkede betjentene, og jeg selv var vred, husker Ahmed. – De gav mig håndjern på, men jeg sagde, at jeg skulle tisse. Først ville de ikke lade mig gøre det. Jeg kunne heller ikke få at vide, hvorfor de arresterede mig. De sagde, at jeg selv udmærket vidste det. Det svarede jeg nej til, og så fortalte en af dem, at det var noget med narkotika. Jeg sagde, at jeg ikke vidste, hvad det var. “Nu

holder du din kæft”, sagde de. De troede, jeg var fræk, men faktisk kendte jeg ikke det ord. Efterhånden forstod jeg selvfølgelig alligevel, hvad det hele gik ud på.

Arrestationen skete som led i optrævelingen af en større narkosag. Politiet havde haft de mistænkte under observation længe. Ahmed blev placeret i arresten og fra sin celle kunne han følge, hvordan flere og flere blev bragt ind. Til sidst var der så mange, at nogle måtte overføres til en kaserne.

– Jeg blev afhørt første gang uden hverken advokat eller sagsbehandler. Jeg fik heller ikke at vide, hvilke rettigheder jeg havde, men jeg ville ikke fortælle dem noget. Jeg var nervøs for, om det gik ud over andre.

I første omgang fik han fire uger i isolationsfængsel, og han blev overført til en arrest i en anden by.

– Det var virkelig et helvede. Jeg var fuldstændig forvirret, anede ikke hvad jeg skulle gøre og havde ikke kontakt med nogen.

En advokat kom ind i sagen og sørgede for, at Ahmed kom ud af isolationen efter 14 dage og blev overført til en sikret institution med den begrundelse, at han var under 18 år. Der skulle imidlertid gå tre måneder, før han fik kontakt med forældrene igen, og syv måneder inden han så dem for første gang igen siden arrestationen.

Langsom sagsbehandling

Behandlingen af Ahmeds sag blev en langsommelig affære. Tre uger efter anholdelsen fik

han en ny advokat, fordi den første havde nok at gøre med at føre sag for en af de andre anholdte. Ahmed er godt tilfreds med den indsats, som advokat nummer to ydede, men hun kunne ikke forhindre, at sagen trak i langdrag, og at fængslingen igen og igen blev forlænget med fire uger.

Det skete på trods af, at Ahmed efter tre måneder valgte at tilstå sin andel i sagen.

– Jeg havde tænkt meget over det. Jeg var i en meget svær situation, og jeg blev enig med mig selv om, at hvis jeg ville videre, måtte jeg fortælle om det, jeg selv havde gjort. Nogen tror, det er let at sidde inde, men de forstår ikke, hvad det betyder at miste sin frihed. Det er det værste, at andre skal bestemme alt, hvad man gør. Da jeg kom her, var jeg så vant til det, at jeg spurgte en af medarbejderne på Torbens fabrik, om jeg måtte have lov at gå ud at tisse. Det er svært at være uden frihed, og jeg tænkte også meget på min familie. Jeg måtte finde en løsning ved at få sagen gjort op, men jeg satte som betingelse, at jeg ikke ville fortælle om andre, og det accepterede de.

På det tidspunkt så det ud til, at der skulle komme en ende på sagen, men netop da blev der rejst tvivl om Ahmeds alder, om han var over eller under 18 år.

– Nogle mente, at jeg så ældre ud, og de ville have det undersøgt. Hvis jeg var over 18 år, kunne dommen nemlig blive på syv år og udvisning. Derfor blev jeg sendt til Retsmedicinsk Institut i Århus. De sagde, at mine knogler tydede på, at jeg var mellem 18 og 22 år, men at mine

tænder tydede på, at jeg var yngre. Jeg skulle også skaffe en dåbsattest. Det var svært, men min far fik fat i den. Den betjent, der tog imod den, sagde med det samme, at de ikke troede på den, men det endte i hvert fald med, at retten accepterede, at jeg kun var 17 år.

Endelig faldt dommen, der blev på fire år.

Meget forskellige institutioner

Under hele sagsbehandlingen og under den første del af afsoningen, i alt godt et år, var Ahmed på sikret institution.

– Jeg var på to. Og det var mærkeligt, at de var så forskellige, selv om det var den samme slags unge, der var begge steder. Det første sted viste de os tillid, og de behandlede os ligeværdigt. Det handlede om måden, de snakkede med os på. Det sidste sted, jeg var, var de sådan meget pædagogiske. Det andet sted kunne man snakke med dem på en ordentlig måde. Vi havde fjernsyn på værelserne det første sted, men det andet sted mente de, at vi ikke kunne styre det, og at vi ville være for trætte om morgenen. Det første sted kunne vi også have en diskussion om det ene eller det andet, for eksempel noget vi havde set i fjernsynet, og de voksne kunne diskutere med os. Det andet sted blev vi straks smidt ind på værelserne, hvis der var det mindste tegn på diskussion. De var selvfølgelig bange for, at vi skulle gå amok, men man skal da have lov til at diskutere.

– Selvfølgelig var der nogle paphoveder mellem de unge, nogle der virkelig forsøgte at lave lort i det. Jeg besluttede hurtigt, at jeg ville gøre

“Socialrådgiveren på den sikrede institution, hende der hjalp mig herhen, hun er simpelthen den dejligste kvinde, jeg nogensinde har mødt.”

præcis, som der blev sagt. Jeg ville opføre mig ordentligt, og jeg ville ud af det så hurtigt som muligt. På et tidspunkt havde jeg for eksempel en strid med en af de andre. Det kunne have endt galt, men jeg gik til en af de voksne og bad om at blive flyttet. Det skete senere samme dag, og de voksne var godt tilfredse med, at jeg selv valgte den løsning.

– Selv om de to sikrede institutioner var meget forskellige, og selv om den sidste ikke var så god som den første, så mødte jeg fine mennesker begge steder. Mennesker, der har hjulpet mig meget. Socialrådgiveren på den sikrede institution, hende der hjalp mig herhen, hun er simpelthen den dejligste kvinde, jeg nogensinde har mødt.

– De gjorde meget for at hjælpe mig, men det er mig selv, der har kæmpet for det, og det er først her hos Torben, jeg har fået det rigtig godt.

En rollemodel

Ahmed føler, at han er en slags rollemodel for de andre syv unge tidligere kriminelle, der bor og arbejder i den lille by.

– De kommer til mig, hvis de har problemer, og de lytter til mig, forklarer han. – Vi er tit sammen hjemme hos mig. Vi ryger vandpibe, ser film, snakker og hygger os. Vi holder sammen, og jeg mærker, at de bruger mig som rollemodel. Jeg tager mig for eksempel også meget af de nye, der kommer, og forklarer dem, hvad det her går ud på. De voksne følger selvfølgelig også meget med i, hvordan det går for os, men

jeg føler selv, at det har betydning, at jeg er en ung, der snakker med unge. De andre kan se, at jeg kæmper hårdt for at komme videre i mit liv på en ordentlig måde, og de vil gerne gøre det samme.

Kriminalitet er Ahmed fuldstændig færdig med.

– Jeg synes, jeg har betalt dyrt, fordi jeg sagde ja til at opbevare nogle stoffer. Nu holder jeg mig fri af al kriminalitet. Meget af det handler om, at folk tror, de kan tjene gode penge, men de penge, du tjener på den måde, er simpelthen anderledes på en eller anden måde. Du tjener dem hurtigt, og du synes, du skal fyre dem af på fest og ballade i en fart. Når du tjener dine penge på en ordentlig måde, mærker du, at det er dine og at du har fortjent dem. Så passer du bedre på dem, og det er sådan, jeg vil have det.

2

Livet er for kort til grove løjer

10

Anders kom i dårligt selskab, da han var sytten. Sådan var det bare, og nu gælder det om at komme videre og få lagt fortiden bagerst i skuffen til glemte sager.

Hvorfor Anders kom i skidt selskab, skyldes tilfældigheder. Han mener selv, det var fordi, han flyttede tidligt hjemmefra og hen til en kæreste.

– Det var ikke et særligt godt kvarter, og så gik det, som det gik.

Anders tænder en smøg. Han sidder på sin seng i kælderværelset i huset hjemme hos sin mor.

– Så stod de der så en dag. Politiet. De ransagede det hele og jeg tænkte bare, at jeg jo nok kommer hjem igen. Jeg lå i sengen med lungebetændelse. Ellers tænkte jeg ikke rigtig noget. Ikke andet end at min mor blev sur. Og ked af det. Det bliver man jo. Jeg kunne ikke rigtig forstå hende dengang. Det kan jeg godt i dag.

Organiseret biltyveri

Politiet havde fundet ud af, at der var gang i organiseret biltyveri. Anders og to ældre kammerater stod bag. Og fordi det var organiseret, fik Anders en forholdsvis hård straf trods sin unge alder. Den dag, politiet kom, fandt de en del stumper til biler og nogle stoffer.

De gav pokker i lungebetændelsen og Anders kom i detentionen til den følgende dag. Han husker, at de tog sig godt af ham. Siden blev det 'hverdag'. Han var i første omgang sigtet for omkring 300 forhold, hvoraf han blev dømt for godt 100. Det er immervæk en del, og antallet

af besøg hos politiet og i retten har han knap tal på.

– Jeg har skrevet historie, for jeg har fået den hårdeste dom i Danmark for den type kriminalitet. Fordi jeg var bagmand.

Anders er ikke stolt af sin historieskrivning. Han konstaterer blot fakta nøgternt og tørt.

– Jeg prøver at glemme det, og jeg kan ikke huske så meget. Det kunne jeg for et halvt år siden.

En gæld på et par hundrede tusind minder ham imidlertid om fortiden. Hver fjortende dag dumper en opkrævning ind ad brevsprækken på 600 kroner at betale ved kasse et.

– Det er konsekvensen, siger han.

Heldigvis er huslejen billig hos moderen. Han skal bare arbejde i huset og i haven. Og hænderne er godt skruet på. Han er en ørn til praktisk arbejde, mens det boglige bogstavelig talt aldrig har sagt ham noget.

Biler – kun til eget brug

Anders har nok vendt ryggen til de ni måneder i varetægt og de efterfølgende måneder i åben institution, men benzin bliver han ved med at have i blodet. Sammen med en kammerat har han gang i ombygning af indtil flere tyskere. Folkevogne forstås. I et værksted i tilknytning til huset dufter der af dæk og reservedele og olie. I et lukket redskabsrum står der en VW Golf eller rettere et samlesæt til det tyske tærskværk. Fra den mindste skrue til dæk til tag og døre.

“De har aldrig repareret så mange biler, som dengang jeg var der.”

– På Stevnstortet arbejdede jeg i autoværkstedet. De har aldrig repareret så mange biler på så kort tid, som dengang jeg var der. Ham, der ledede det, er min kontaktperson i dag.

Al Anders' fritid går med at fikse biler. Til eget brug. Han og kammeraten køber dele op hos huggere fra Skagen til Bornholm. De køber, hvor de rigtige dele findes og til den rigtige pris.

Dengang kørte de også rundt. Mest i omegnen, og ærinderne havde en bestemt årsag. De skulle score biler.

Anders havde fuldstændig styr på, hvilke biler, der stod hvor. Hvor stor motoren var. Hvad man med fordel kunne hive ud af dem for at bruge i andre biler. Et af hjælpemidlerne var et edb-program, som normalt kun motorkontorerne er i besiddelse af. Anders havde det også. Og med det ved hånden kan man slå op på nummerpladens oplysninger og finde ud af alt, hvad der er værd at vide om et køretøj.

Anders var boss. Det var ham, der fandt ud af, hvilke biler, der skulle stjæles. Det var også til bossen, der gik besked, hvis andre i den lille bil-mafia var utålmodige og ikke kunne vente, til Anders havde sagt til. Det blev han tosset over.

– De skulle jo ikke tage biler, vi ikke skulle bruge til noget.

Det var ikke altid biler, drengene fiksede. Det kunne også være havetraktorer eller entreprenørmaskiner. Der er købere til alt!

– Man tager bare chippen ud af dem. Den der sporingschip. Man har en køber til en rendegraver, ja, så henter man den, afleverer den og får så pengene kontant med det samme.

“Jeg tror, det var hårdt for os børn. Lige pludselig er faderen der ikke mere.”

Barndommens land

Det lyder nemt, når Anders fortæller, og det var det vel også. Løbebanen er dog ikke en, han anbefaler til andre.

– Jeg har sagt til min halv-lillebror, at jeg ikke håber, at han laver sådan noget lort. Vi snakker ikke så meget om det, for jeg har travlt med mine biler. Det går der meget tid med.

Anders har også to større brødre, der har samme far som han selv. Og han er et ømt punkt. Anders mener, at det på en måde er faderens skyld, at det gik, som det gik.

– De blev skilt, da jeg var to år, og de troede ikke, at jeg kunne mærke noget, fordi jeg var så lille. Min mor og min ene storebror fik psykologhjælp. Det gjorde jeg ikke, og det er det, der har sat det hele i gang.

– Jeg tror, det var hårdt for os børn. Lige pludselig er faderen der ikke mere. Det mener min psykolog også. Det er en, jeg har gået til, fordi politiet forlangte, at jeg skulle. De gav mig ti timer til psykolog.

Det hænder, at Anders og hans brødre møder deres far. Men han vil ikke kendes ved sine drenge.

Hverdag og fest

I hverdagene stjal drengene biler eller dele til biler. Weekenderne gik med fester på amfeta-min.

– Vi var altid på narko, og vi havde altid penge på os. Vi tog stoffer, men vi solgte det sgu ikke.

Anders kunne godt lide den følelse af uover-

vindelighed, som han fik, når han havde taget amfetamin.

– Så bliver man sjov at høre på. Stor i kroppen og stor i munden. Ingen kan gøre en noget.

Da han kom på sikret institution, var det slut med uovervindeligheden. Han nåede at være et par steder. Det første sted kunne han ikke lide at være. Det bar præg af et Københavner-slæng på hash. Et andet sted skulle han og en medindsat afreagere lidt, da de var ude for at trække frisk luft. De fandt en bil og kørte en tur.

På Stevnstortet gik det udmærket. Der kunne han med personalet, nok fordi han var moden, mener han selv.

– Jeg var ikke lige som dem på 16-17 år, der hele tiden laver ballade og smadrer det hele. Og så skal man bare sidde der længe, så bliver man den, der bestemmer. Det giver magt at have siddet et sted længe. Så får man respekt.

Det skramler ved vinduet over ham.

– Nå, det er bare katten. Jeg lukker ham ikke ind, for så lægger han sig i sofaen eller i en stol, og så er der fyldt med hår. Det er en udekate. Der vil han også helst være.

Ikke et kattehår er at spore på Anders' værelse. Der er ryddeligt og rent. Men han kan selvfølgelig også få afløb for lyst til rod på sit værksted, hvor det er svært at finde ledig plads på gulv og hylde.

To gode steder

To institutioner har været specielt gode for Anders, mens han afsonede sin ungdomssanktion. Et åbent opholdssted og Stevnstortet.

– Der har de hjulpet mig godt, konstaterer han.

Anders er ikke en mand af mange ord. Men han har meninger, der er grundlagt på de institutioner, han har opholdt sig i.

– Jeg synes godt nok, at udlændinge skulle være under en anden lov. De kommer hertil og tror, de kan te sig, som de vil. Der har været så meget på det sidste. De smadrer huse, hele boligkomplekser og biler. Jeg har ikke noget imod udlændinge, men laver de ballade, så skal de sendes hjem.

På en af institutionerne var Anders eneste etniske dansker af de fem, der opholdt sig samme sted.

– Så tror de, de kan bestemme det hele. Men det kan de ikke. Og jeg mener, at udlændinge skal udvises, når de laver noget ulovligt. Også hvis det var en forbrydelse, som den, jeg begik.

Læreplads i hus

Anders mangler lige de sidste underskrifter, så er uddannelsesaftalen på plads. Han skal være VVS-smed og har fået praktikplads hos en slægtning. Nu går det fremad, og det er slut med uhæderlig business. Og automekaniker vil han ikke være. Det er bare en hobby – om end en tidsrøver af rang.

– Jeg ville gerne have undværet de oplevelser, men nu er det sket, og så må man tage det, som det kommer.

Han indrømmer, at han kun stoppede med kriminaliteten, fordi han blev taget af politiet.

“Jeg synes godt nok, at udlændinge skulle være under en anden lov. De kommer hertil og tror, de kan te sig, som de vil.”

Og han siger 'aldrig mere'.

– Det er livet for kort til, så jeg har valgt at få tiden til at gå med noget andet.

– På et tidspunkt vil jeg også gerne have børn. Men først skal jeg af med min gæld og have købt mig et hus.

Anders skal af sted. – Jeg skal ud og lave mad.

Lave mad?

– Ja, ude ved kæresten.

Anders hilser af og stiger ind i sin sølvgrå Golf GTI med to udstødningsrør. Den kan køre stærkt. Virkelig stærkt. Men Anders holder igen. Om nogen kender han de uoverskuelige konsekvenser af alt for grove løjer.

3

Nu slås han kun i ringen

14

Et voldsomt slagsmål på et diskotek resulterede i en voldsdom for 21-årige Faizer. Han vil stadig gerne slås, men nu kun mand til mand i bokseringen.

Faizer sidder i sin lejlighed i en forstad til København. Det er en grå og våd efterårsdag, og de parallelle og ens boligblokke ser lidt triste ud. Indtrykket forstærkes af, at de grønne områder mellem blokkene er omdannet til arbejdspladser, hvor trådned og entreprenørmaskiner regerer.

Vinduerne ind til Faizers lejlighed er dækket med papir. Udenfor er bygningsarbejderne i gang med forskelligt renoveringsarbejde. Lejlighederne i komplekset skal forsynes med altaner.

– Jeg kan godt lidt at bo her, siger han med et smil. – Det er et godt sted, bedre end der hvor jeg boede før. Jeg har det også godt med dem i opgangen. Vi hilser på hinanden, når vi mødes.

Fra Sri Lanka til Midtjylland

Faizer kom til Danmark for ni år siden. Hans far var rejst i forvejen, og nu fulgte moderen, lillesøsteren og Faizer efter. Via en række mellemstationer kom de til Danmark, nærmere bestemt til en mindre by i Midtjylland.

– Det var mærkeligt at opleve, siger han og ryster smilende på hovedet. – Jeg mener, alt var noget andet. Sådan et stille og roligt land – dejligt.

Hvis den 12-årige knægt havde problemer med omplantningen til Danmark og Midtjylland,

er det ikke at mærke.

– Vi havde det godt i Jylland. Også i skolen, selvfølgelig skulle vi lære sproget, men det tog mig kun halvandet til to år. Jo, vi havde det godt.

Det var især godt i den første tid, hvor han skulle lære sprog sammen med andre nytilkomne, forklarer han, og nikker bekræftende på spørgsmålet, om det var svært bagefter at komme i en almindelig klasse.

Som teenager stiftede Faizer bekendtskab med det heftige natteliv i sin nye hjemby. Han var med i en gruppe af unge, der kunne lide fest i gaden. Det var vel ikke en egentlig bande, men bare en gruppe, der holdt sammen.

– Det var sjovt dengang, husker han. – Der var også gode kammerater imellem dem.

Han tænker lidt.

– Der var vel lidt både-og.

Der blev ofte festet igennem på det populære diskotek, der kunne trække folk til fra et stort opland.

– En aften var der rigtig mange, fortæller Faizer. – Mange nationaliteter og unge fra mange forskellige byer. Det endte i et kæmpeslagsmål, hvor vi sloges mod nogle af dem fra andre byer. Det var voldsomt. Der blev også slået med flasker og alt muligt. Nogen tilkaldte politiet, de kom, og de tog en masse med. Der var mange, der fik hårde domme.

Faizer var en af dem. Han fik en dom for vold. Selv mener han ikke, at han havde gjort noget, der var værre end de fleste andre. Problemet var, at han stadig var i gang med at

“De kunne godt lide mig, og de har hjulpet mig fantastisk meget.”

slås, da politiet kom, og at nogle af dem fra nabobyen havde set sig gale på ham.

– De vidnede imod mig, siger han med et trist smil.

Humlen i det kan måske have været, at Faizer var temmelig god til at uddele øretæver. Allerede dengang var han begyndt at gå til bokning, og han havde talent for det.

Hårdt, men også godt

Faizers lille lejlighed er domineret af den store, sorte sofa og af fladskærms-tv'et, der viser musikvideoer. I dag er han vært og opfører sig også som sådan. Han vil gerne, at hans gæst har det godt og føler sig velkommen. En stor flaske cola står parat. Han skynder sig at hente et glas og hælder op.

Han var 17 år, da han fik dommen, der lød på ungdomssanktion.

– Det var en hård dom, synes han. Og det gjorde ham ondt, at forældrene blev så kede af det. Familien betyder meget for ham, og han vidste, at de havde store forhåbninger til ham.

Efter et ophold i en arrest kom han til flere sikrede institutioner på straffe og endelig til en åben døgninstitution, inden han kunne flytte ud at bo for sig selv.

– På en måde var det godt for mig, siger han stille. – Det var da hårdt især i begyndelsen, men jeg lærte mange mennesker at kende. De kunne godt lide mig, og de har hjulpet mig fantastisk meget.

– Vi var jo mange sammen hele tiden. Man kommer tæt på hinanden, og jeg har da god

kontakt til dem stadig. Jeg vil gerne møde dem igen – også på den sikrede institution, hvor jeg var sidst. Jeg har været der, men kun ude ved døren. Man kan ikke komme ind.

– Det værste er alle de tanker, man har sådan et sted. Der er så god tid til at tænke dårlige tanker!, siger han og ryster på hovedet.

Der har også været oplevelser, der var mindre heldige, som en bestemt episode der betød, at Faizer fik sit ophold forlænget med to måneder.

– Jeg havde et skænderi med en af pædagerne, fortæller han. – Vi var oppe at skændes, og jeg satte en finger på hans hage, sådan her.

Faizer demonstrerer på sig selv, hvad der skete. Instinktivt får man fornemmelsen af den advarsel, der ligger i den ellers forsigtige berøring. “Jeg kan nå dig, og jeg er ikke bange for dig”.

Faizer uddyber ikke, hvad der skete, men det står lysende klart, at situationen var kørt hårdt op.

Forstand på livet

Ellers siger han ikke noget negativt om sin tid på institution. Sidste ophold var på Hjulmagerstien, en åben institution.

– De har hjulpet mig med alt, med arbejdet og med lejligheden her. Faizer slår ud med armene, og forklarer, at det er dem på institutionerne, der har sørget for, at han er nået så langt, som han er; at han i dag kan klare sig selv.

– Stille og roligt har jeg fået forstand på livet,

siger han.

Lige nu har han ikke et almindeligt arbejde. Han er på kontanthjælp og i aktivering.

– Det er sådan en slags samfundstjeneste, hvor vi bliver sat til forskelligt arbejde hver dag.

En af drømmene er at komme i gang med en uddannelse, måske som tømrer. Det ville også godt kunne lade sig gøre, selv om han bruger rigtig meget tid på sin anden store drøm – en karriere som professionel bokser, og Faizer er godt på vej.

– Jeg fik lov at fortsætte min boksetræning, mens jeg var på institution. Der kom en træner til institutionen flere gange om ugen.

Som det er nu, træner han næsten hver dag i en bokseklub, blandt andet sammen med professionelle bokkere. Det er også der, Faizer har de fleste af sine venner.

Han har kun tabt en enkelt kamp i sin tid som amatør. Det var, da han mødte op til et stævne og fik at vide, at der ikke var en modstander i hans egen vægtsklasse. Han kunne få en modstander i en klasse over, hvis han var parat. Faizer indvilgede bare for at få kampen.

– Jeg havde ham i gulvet, men jeg tabte på point, siger han lidt beklagende. – Når jeg sagde ja, er det, fordi det er svært at finde nogen at bokse mod i Danmark. Ved stævnerne skaffer de som regel en modstander fra Tyskland eller andre steder.

Drømmen om karriere

Om nogle år håber Faizer at blive professionel og tjene godt med penge på arbejdet i ringen. Til gengæld er det slut med den slags slagsmål, der var årsag til dommen.

– Hvis jeg skal slås, så er det kun mod en ad gangen, smiler han. – Og helst ikke uden for bokseringen. Derfor drikker jeg heller ikke ret tit. Når jeg bliver fuld, kan jeg nemlig godt blive hidsig.

Forældrene så meget gerne, at Faizer flyttede hjem til Jylland. Det har han nu ikke i sinde, for han har fået smag for København.

– Der er for kedeligt i Jylland.

Alligevel er han tit sammen med familien, der efterhånden er udvidet med to små brødre.

– Jeg var sammen med dem for nylig hos en bekendt i Ringsted. Her hos mig er der for lidt plads til, at vi kan være her alle sammen. Jeg er glad for mine små søskende, og især den ene af dem ligner mig fuldstændig. Han vil også gerne være som mig.

– Men hvis jeg kan gøre noget for det, så er der i hvert fald en ting, der er sikkert. Ingen af dem, der skal igennem det samme, som jeg har oplevet.

“Hvis jeg skal slås, så er det kun med en ad gangen.”

4 Jamies nye liv

Et drab kostede Jamie fire år af sit unge liv, men årene er ikke bare gået tabt. Han har brugt dem til at komme videre ad et nyt spor.

Jamie skal være far om et par måneder. Han smiler varmt og en anelse usikkert, som om han tænker på, hvordan det vil være at tage sig af en baby.

– Måske bliver det sværere end at være på Stevnfortet, griner han. – Det bliver spændende – og meget anderledes.

Den kommende far sidder afslappet i sofaen i den hyggelige lejlighed. Der er kage og kaffe på bordet. På væggen flimrer billederne på det store fladskærms-tv.

Jamie er en stor fyr. Overarmene tyder på, at han træner flittigt. Man tror ham, når han fortæller, at der er en naturlig respekt om ham, når han er i byen. Ansigtstrækkene vidner om, at han har mere end dansk blod i årene. Hans far er arabisk.

– Jeg er både dansker og araber, forklarer han. – Når nogen siger, at danskerne er nogle svin, så er jeg en dansker, og når det går ud over araberne, så er jeg araber. Sådan er det.

Om nogle timer skal han møde på sin læreplads – en af byens hippe tøjforretninger. Kæresten er ikke hjemme lige nu. Hende har han været sammen med de sidste par år – også mens han sad inde. Hun er social- og sundhedshjælper, men vil gerne videreuddanne sig efter fødslen, forklarer Jamie.

Det lyder som en lille kernefamilie i svøb, og

så er alt alligevel ikke, som hos de fleste andre unge par, der er ved at etablere sig. Jamie bærer på efterveerne af en uhyggelig episode, der plager ham med skyld, og som han føler, har kostet ham fire år.

Da det gik galt

– Det var på en måde en tilfældighed, fortæller han. – Vi sloges meget dengang – også med knive. Det var ikke noget, vi regnede for noget særligt.

– Vi var nogle stykker til en fest. Der var en, der ville række mig en joint. Jeg fik ikke fat i den, og den røg ud over rækværket på en altan. Ham den anden blev sur og slog. Jeg væltede omkuld og både han og nogle af hans kammerater overfaldt mig. De sparkede. Jeg stak ham med min kniv. Så flygtede de andre, og jeg løb efter ham. Jeg var både sur og hidsig. Jeg stak ham igen. Bagefter sagde de, at jeg havde stukket 19 gange. Det tror jeg ikke passer, men jeg syntes jo, det var ligegyldigt, om det var 11 gange eller 19. Straffen ville være den samme, og jeg fik otte år for drab. – Jeg synes, det var meget. Mine papirer var fuldstændig rene dengang, men det var næsten samtidig med, at ham italieneren blev stukket ned på Nørrebro. Politikerne ville have hårde domme, og det var vel også i orden.

Jamie var 16 år dengang. Han røg direkte i Vestre Fængsel, men på grund af sin alder blev han snart flyttet til den sikrede institution Stevnfortet. Her blev han i fire år. Der gik et år, inden dommen faldt, og derefter afsonede han

“Når nogen siger, at danskerne er nogle svin, så er jeg dansker, og når det går ud over araberne, så er jeg araber.”

yderligere tre af de otte år, inden han slap ud.

– Men fire eller otte år, det er helt uoverskueligt, når man er 16.

Ok barndom

Som lille boede Jamie hos sin mor i Valby. Han blev lidt svær at styre, og da han var syv – otte år flyttede han til sin far på Nørrebro. Han synes selv, han har haft en god barndom og forældre, der tog sig godt af ham. Faderen arbejdede meget, men han var også meget hjemme, de tog på ture sammen, havde det godt.

– Fra jeg var 12–13 år var jeg meget på gaden, husker Jamie. – Jeg var med i et par bander, og vi lavede en masse sjov og ballade. Sådan var det bare. Det var ikke noget med stoffer. Hvis folk tog kokain eller crack, eller hvis de bare røg for mange joints, så regnede vi dem ikke for noget. De var bare junkies. Man skulle heller ikke drikke for meget, men alt mulig andet kunne vi finde på. Stjæle en knallert, slagsmål – alt muligt. Lige som andre kunne sige: “Skal vi gå ned for at spille fodbold”, så kunne vi sige, at vi skulle på gaden og lave nogle penge. Så gjorde vi det på den ene eller den anden måde. Det var småkriminelt, men ikke alvorligt, synes jeg.

– Jeg gjorde heller aldrig noget, fordi jeg følte mig presset til noget. Jeg har altid kun gjort det, jeg selv ville. Jeg dyrkede også sport og gjorde gode ting, men vi manglede nogle forbil leder. Man ser ikke folk, der klarer sig godt på ordentlige måder på Nørrebro – ikke noget med velhavende mænd med smukke kvinder og dyre

biler. Der var pushere, der klarede sig godt, og dem kunne vi se op til, hvis de da ikke selv var junkier.

– Og slagsmål var ok. Jeg gik aldrig væk eller stak af. Vi sloges, og der var respekt om mig, fordi jeg er stærk. Det værste var, hvis det gik ud over nogen, der ikke havde gjort noget. Hvis nogen af de andre smadrede en eller anden. Det brød jeg mig ikke om. Så fik jeg det rigtig dårligt og kunne ikke sove. Nogle af dem var sindssyge.

– På en måde er det ikke så meget anderledes i dag, men alligevel er det hårdere. Det er bedre organiseret. Det er voksne fyre, der styrer det, og der er mange, der altid har våben på sig. Mange går med pistol. Dengang så vi op til rappere som Snoop Dog og sådan nogen. Nu ser de op til de hårdeste bander i USA.

– Men knive, det kendte vi også dengang, og på det punkt er det tilfældigheder, der gør, at noget går helt galt. Jeg kender en, der gav en anden nogle knytnæveslag i ansigtet. Det ene slag ramte halsen og knækkede nakken på den anden.

Nej til efterskole

En gang, da Jamie var omkring 14 år, sagde han til sin far, at noget af det, der foregik på gaden var for sindssygt, og at han kunne blive rodet ind i det en dag.

– Vi gik til sagsbehandleren for at spørge, om jeg kunne komme på efterskole. Jeg ville gerne væk, men de sagde nej. De troede ikke, jeg ville opføre mig ordentligt. Det var noget

“Hvis folk tog kokain eller crack, eller hvis de røg for mange joints, så regnede vi dem ikke for noget.”

“Jeg har haft depressioner. Sådan noget glemmer man bare ikke.”

med, at jeg var blevet smidt ud af skolen i 4. klasse, fordi jeg lavede ballade. Men hvorfor skulle det gå ud over mig nu?

Han blev på gaden på Nørrebro og var sammen med nogle af de hårdeste bander. Tit var han i Valby hos sin mor, hvor han var meget sammen med sine danske venner. De havde svært ved at klare sig mod banderne fra Sjælland, men så hjalp Jamie dem med at forsvare sig.

– Jeg kunne hurtigt skaffe hjælp fra Nørrebro, forklarer han. – Jeg blev en slags leder, en der var respekt om. Derfor kunne jeg heller ikke bare acceptere at få tæsk den nat. Men vi var kun fire. Hvad kunne vi gøre?

Det endte med et drab, og medierne beskrev Jamie som en rå og kold morder. I virkeligheden havde han det rigtig skidt over det, der var sket, og han er ikke fri af det endnu.

– Det er jo ikke sådan, at man tænker: “Jeg slår ham ihjel”. Det er ikke det, man vil, men hvis nogen slår på en, så er man nødt til at give igen og helst dobbelt.

– Da jeg kom til Stevnstortet, ville jeg først ikke være med til at have det godt. Jeg ville ikke hygge mig, for ham der døde, kunne jo ikke hygge sig, forklarer han. – De snakkede med mig og efterhånden fik jeg det bedre, men jeg tænker stadig på det. Jeg har haft depressioner. Sådan noget glemmer man ikke bare.

Ikke dem og os

– De fleste af pædagogerne på Stevnstortet var gode, mener Jamie. – Straks jeg kom derud, var der en kvindelig pædagog, der snakkede med

mig. Hun blev nærmest en slags mor for mig. Der var også mange af de andre, der var fine mennesker. Det var ligesom om, de tog hånd om mig, og jeg var jo kun et barn. Slet ikke færdigudviklet.

– Det vigtigste var, at det ikke var dem og os, hvis du forstår. Ikke noget med at pædagoger og fangevogtere ikke kan begå fejl. Det var, som om vi var venner, næsten som en stor familie. Sådan var det i hvert fald på vores afdeling, men nu tror jeg nok, at ledelsen har ændret på det, så pædagogerne ikke har så meget frihed til at være fleksible.

– En god pædagog er ærlig, åben, en man kan lave sjov med og snakke med, en du har på din side. Der er da også dårlige pædagoger, men på Stevnstortet var de fleste ok.

– Jeg havde ikke brug for at være i opposition til pædagogerne. Nogle af de andre indsatte skulle bevise, at de var så hårde, og de lavede vrøvl. Jeg skulle ikke bevise noget, og pædagogerne elskede mig. Jeg behandlede dem ordentligt. De behandlede mig ordentligt. Det værste var ikke at have sin frihed, ikke at kunne gå som man ville. Ude på gaden er det ofte sådan, at man ser på fængslet som en slags træningslejr. For at få respekt er det næsten nødvendigt at have siddet i fængsel, men når så man kommer ind, opdager man, at det er hårdt. Jeg har set store mænd, der har siddet og grædt på deres små værelser.

Ville videre

– Jeg fik en handlingsplan lavet sammen med pædagogerne. Ikke fordi den gav noget nyt, men vi fik det ned på papir. Jeg bad om at få lov at gennemføre en 9. klasses eksamen, for jeg ville gerne videre med mit liv, men der var ingen lærer tilknyttet. De lovede og lovede, men der gik et helt år. Så gennemførte jeg 9. klasse, og det gik nemt. Jeg har aldrig haft svært ved skolefagene, kun ved at sidde stille.

– Derefter ville jeg på handelsskole, men det kunne ikke lade sig gøre. Der gik et nyt år med at vente, og til sidst fik jeg lov at følge HG. Det var heller ikke svært.

– Jeg kom ud for otte måneder siden, og jeg fik hurtigt læreplads i forretningen. Jeg skaffede den selv, for man får ingen hjælp, hvis man er over 18. Det var godt, de ikke spurgte efter straffeattest, og de ved ingenting om min fortid. Måske spørger de en dag, og så fortæller jeg det, men det er godt, at de ikke ved, at jeg har begået et drab. Hvis folk ved det, er det sværere at lære dem at kende.

Fremtidsplanerne drejer sig om noget med handel og gerne som selvstændig ikke nødvendigvis en butik, men gerne noget en gros handel af en slags.

– Jeg kunne da også godt finde på at arbejde som pædagog, griner han. – Ja, altså hvis ikke de fik sådan en lorteløn!

Det nye liv

Der gik fire år med at afsone straffen. Efter Stevnsfortet kom Jamie i en form for udslusning på en åben institution. Nu har han en mentor, og han går til kontrol en gang om måneden.

– Det er ok, siger han. – For nogen er det stressende, men det gør mig ikke noget. Jeg møder op, fortæller hvad jeg laver og går igen. Det er det hele.

Set i bakspejlet ville han selvfølgelig helst have været foruden drabet og alt, hvad der fulgte derefter. Det gode er, at han er ude af det, og at han har fået et nyt liv.

– Mange af kammeraterne fra dengang sidder stadig fast i det, og de fleste kommer aldrig videre, mener han. – De er tabt. Det er de unge, man skal have fat i. Næsten hver gang man kan læse om skyderi eller den slags, så kender jeg dem, der har været med i det, men for mig er det slut.

– Jeg går da stadig i byen, men der er visse steder, jeg undgår, forklarer han. – Ind imellem er der alligevel nogen, der skal prøve mig af, fordi jeg er en, man kender. Så går jeg, eller jeg afparerer med humor. Med humor kan man klare meget, men det er ikke som i gamle dage, hvor jeg altid var parat til at slå. Jeg går heller ikke med våben. Jeg oplevede jo, hvad det kan føre til.

“Jeg har aldrig haft svært ved skolefagene; kun ved at sidde stille.”

5

Farvel til facaden

Jeppes levede på en måde to liv, da han var teenager. Han var den flinke og rare, og han var den rå og voldsomme "Facade-Jeppe", der levede det vilde liv med kammeraterne.

Jeppes har et temperament, der helt sikkert ville chokere de ældre damer i hans familie, hvis de så det bryde ud i fuldt flor. De kender ham kun som den søde og høflige Jeppe, der er betænksom og altid parat til en snak om dagen og livet.

– Sådan er jeg også, smiler han og ligner virkelig en fyr, der ikke kunne gøre en kat fortræd.

Lige nu har han faktisk en af slagsen i pleje på trods af et voldsomt allergiproblem i forhold til katte. Men Jeppe er en flink fyr, der gerne træder til og hjælper – ikke mindst dem, der har været parat til at give ham en håndsækning, når han havde brug for det.

– Det er ikke bare noget, jeg lader som om – det med at være høflig. Jeg har for eksempel nemmere ved at sige De og Dem til ældre mennesker end du og dig. Det er vel noget, jeg har lært af min mor, for hun har gjort meget for at give mig en god opdragelse.

Alligevel har Jeppe problemer med et temperament, der i nogle situationer koger fuldstændig over og skaber store problemer.

– Så er der bare en hel masse, der skal ud. Det er som om, det er i hele kroppen, og jeg har voldsomt brug for at komme af med det.

Egentlig vil han det ikke sådan, og faktisk passer Jeppe overhovedet ikke på stereotypen af en voldsmand, der slår på tæven, fordi han savner ord. Han kan sagtens forholde sig til, hvad der sker og fortælle om det. Netop der ligger sikkert

også en god del af forklaringen på, at han er kommet så langt med sig selv, som han er.

Jeppes tænder af

To eller snarere tre tænde-af-situationer blev afgørende for Jeppe.

– Sammen med nogle af mine faste kammerater var jeg taget til en fest. Der var også en fyr, som altid havde generet mig i folkeskolen. Han fandt altid noget at drille mig med på sådan en nedladende måde.

– Nå, men så sidder jeg der og får lyst til en øl. Der står en hel kasse lige ved siden af mig. Jeg spørger en eller anden til festen, om jeg må tage en. Han siger ja, selvfølgelig måtte jeg det. Jeg tager en og åbner den. Så siger han, der altid generer mig, at det kunne jeg ikke tillade mig, og at det var hans øl. Jeg siger undskyld. Han kaster en ølkapsel i hovedet på mig, og jeg tager resten af øllen og hælder den ud over ham. Han giver mig en lussing, og så er det, at jeg bliver virkelig vred. Jeg mener, han kunne ikke tillade sig at nedgøre mig over for mine venner på den måde. Jeg slår ham to gange i hovedet med flasken, rejser mig og går.

Jeppes var udmærket klar over, at den var gal. Han var gået over strengen, og næste dag gik han til bekendelse over for sin mor. Det gav en god fornemmelse at få fortalt, hvad der var sket. Ellers plejede han altid at holde tæt med, hvad han havde gang i, når han var i byen. Faktisk levede han lidt af et dobbeltliv. Jeppe, den høflige og velfungerende; Jeppe, den rå og voldsomme.

Episoden blev anmeldt til politiet. Jeppe blev

klar over, at det var særdeles alvorligt, at han havde brugt flasken som våben. Snart lå der en indkaldelse til en retssag cirka en måned senere.

En brosten

Ugerne gik, og Jeppe var bevidst om, at han skulle undgå ballade. Det blev lørdag aften. Om mandagen skulle han møde i retten. Igen var der fest, og igen mødte Jeppe op sammen med et slæng kammerater uden at være inviteret.

– Men vi fik lov at komme ind af faderen til ham, der holdt festen, forklarer Jeppe.

– Hvis bare vi ville opføre os ordentlig. Det gik også fint, men så blev en af mine venner lidt for højrodet. Det er han somme tider, men han mener ikke så meget med det. Faderen følte sig provokeret, og på et tidspunkt gav han min ven en skalle, så han gik i gulvet. Jeg hjalp ham op og havde kun en ting i hovedet; at komme ud. Jeg skulle ikke i slagsmål. Vi kom ud på gårdspladsen, faderen fulgte efter os og råbte, at vi skulle se at komme væk.

– Vi var på vej væk hele gruppen, men så kom den sidste af mine venner ud af huset. Han snakkede i mobiltelefon med sin kæreste og gik roligt forbi manden. Ham, min ven, er det fredeligste menneske, man kan forestille sig, men manden skubbede så voldsomt til ham, at han faldt.

– Så kunne jeg ikke styre mig. Jeg snuppede en brosten fra havegærdet og løb tilbage. Jeg slog ham to gange i hovedet med stenen. Jeg hjalp min ven op, og vi løb væk. På vej ud ad indkørslen mødte jeg ham, der havde fået en skalle. Han var på vej tilbage mod huset. Jeg vidste ikke,

hvad han ville, men da vi kort tid efter var kommet væk, fik jeg at vide, at min kammerat havde stukket manden i ryggen med en kniv. Det var ikke godt!! Det vidste jeg selvfølgelig med det samme.

Efter en søvnløs nat måtte Jeppe på den igen og fortælle sin mor, at nu var den rigtig gal. Hun fik ikke hele historien, men hun forstod, at det var alvorligt.

Hun græd, husker Jeppe. – Og hun ringede efter min stedfar, som kom for at hjælpe.

På sikret institution

Politiet kom. De tog Jeppe med, og selv om han lagde ud med en afdæmpet version af historien, endte det hurtigt med, at alt kom frem. Blot ville han ikke fortælle, hvem der havde brugt kniv. Det blev nu hurtigt opklaret, og næste dag kom begge drenge i grundlovsforhør. For Jeppe vedkommende blev konklusionen, at han skulle anbringes på en sikret institution i en måned, og at han derefter skulle i en form for behandling.

Det tredje afgørende slagsmål for Jeppe kom to-tre uger senere under opholdet på institutionen.

– Jeg havde været der et par uger, og jeg havde holdt facaden som den lidt hårde type. Min kammerat, ham med kniven, var der også, og jeg ville vel ikke tabe ansigt.

– Så en aften var vi ved at vaske op. Vi daskede til hinanden med viskestykkerne. En voksen, der hedder Ole, sagde vi skulle holde op. I stedet slog jeg ud efter ham med viskestykket. Så holdt han mig op mod væggen, og jeg blev vildt sur. Jeg

blev lagt ned, Ole ovenpå. Jeg nikkede ud efter hans hoved, men ramte ham heldigvis ikke. Så kom der andre voksne til. Jeg blev smidt ned i min celle, og jeg fik at vide, at jeg som straf ikke måtte få besøg af to venner. Det havde jeg netop søgt om at få lov til.

Jeppes var virkelig sur, da han bagefter gik rundt i cellen. Han slog om sig med sit bælte og rasede. Da han fik at vide, at Ole ville komme næste dag for at snakke med ham om betydningen af vrede, syntes han, det lød sygt.

Men Ole kom, og Jeppe kunne ikke slippe for at lytte. Faktisk fik de to en ordentlig snak, som for Jeppe blev starten på en ny måde at tænke på. Resten af tiden på den sikrede institution blev brugt til at tænke og til at træffe nogle alvorlige personlige beslutninger.

Slagsmålet på den sikrede institution blev med andre ord en afslutning på rutschetur ud i vold og kriminalitet, der ellers efter Jeppes egen vurdering nemt kunne have været endt rigtig galt.

Men hvorfor kom det overhovedet så vidt?

To liv

– Jeg har sådan en rigtig kernefamilie. Hun har altid været der, og hun er bare super, siger Jeppe.

– Min far han er alkoholiker, men jeg kendte ham faktisk ikke, før jeg var otte, ni år gammel. Han var ikke interesseret i mig. Så ville han pludselig have, at jeg kom hjem til ham hver anden weekend, og min mor sagde ja. Hun mente vel, det var vigtig, at jeg lærte min far at kende. På det tidspunkt vidste hun jo heller ikke, hvad han foretog sig.

– Det gik også godt i begyndelsen. Jeg skulle lære hans familie at kende, og alt det der. Vi hyggede os rigtig godt. Men da jeg var omkring 10, begyndte han at drikke voldsomt. Han tog mig med på værtshuse. Han drak sig fuld og blev indimellem også voldelig, men aldrig over for mig.

– Han sagde altid, at jeg ikke skulle sige noget hjemme. Det gjorde jeg heller ikke før et års tid senere. Han tog mig med hen i en snusket lejlighed, hvor både han og to voksne var både fulde og skæve. Jeg kan huske, jeg sad der i lang tid. Det følte, som om tiden gik meget langsomt. Jeg var ked af det, og da jeg kom hjem, fortalte jeg mor om det. Så var det slut med at komme på besøg hos ham.

På trods af de dårlige oplevelser, så Jeppe op til sin far. Han blev et forbillede, og Jeppe ville gerne gå i hans fodspor. Som 13–14-årig begyndte han med øl og stoffer, som regel også amfetamin. Hash kunne han ikke tåle. Han gik meget i byen, næsten altid sammen med et slæng af faste kammerater – ikke bare som medløber, men som en af de store drenge i gruppen.

– Jeg ville gerne skabe mig et navn. Folk i byen skulle vide, hvem jeg var, og det var også ok, hvis de var lidt bange for mig, siger han med et skævt smil.

Livet i byen med øl, stoffer og gerne lidt slagsmål kunne lade sig gøre på trods af, at moderen fulgte Jeppes liv temmelig tæt. Der var for eksempel faste tidspunkter for, hvornår han skulle være hjemme, og hun ville altid vide, hvor han var.

“Folk i byen skulle vide, hvem jeg var, og det var også ok, hvis de var lidt bange for mig”

– Min mor er godtroende. Hun troede på mig, når jeg sagde, at jeg var hos en kammerat, eller når jeg forklarede, at jeg bare var træt, selv om det faktisk var en ordentlig gang tømmermænd. Var jeg kokset, tog jeg bare hurtig afsted og sagde, at jeg skulle være hos en kammerat. Så sov jeg den ud der.

– Men så var det heller ikke stoffer og byliv det hele. Jeg arbejdede for eksempel meget med computer og dyrkede en del sport på eliteplan. Men kan vel sige, jeg havde sådan et slags dobbeltliv.

Skolen gik det skidt med. Især matematiklæreren var en plage, syntes Jeppe. Stedfaderen var efter ham og forlangte, at han skulle passe sine lektier, men det kom der ikke meget ud af.

Første kriminalitet

Som 14–15 årig var der et par lidt mindre alvorlige episoder. Sammen med kammeraterne stjal Jeppe ølkasser i et Carlsberg-depot og blev snuppet på fersk gerning. Det gav stuearrest derhjemme, hvad han absolut ikke var tilfreds med.

– Nogle af de andre slap for straf, husker han.

Der havde selvfølgelig også været noget med knallerter og noget, der var lidt på kant med politiet, men det med ølkasserne var den første kriminalitet. Slagsmål var der også ind imellem. Det hørte med til det image, Jeppe gerne ville bygge op af sig selv.

– Som 15-årig var jeg med i et slagsmål, hvor politiet blev involveret. Mine forældre blev selvfølgelig blandet ind i det, og min mor var med til samtale. Jeg sagde, at jeg ikke havde haft ret

meget med det at gøre. De sociale myndigheder kom hjem til os, men de kunne jo se, at det fungerede fint. Ingen problemer der, og min mor blev ved med at tro det bedste.

Så kom de to slagsmål, hvor Jeppe brugte en flaske og brosten som våben. Da var han 17 år, og han så for første gang en sikret institution indefra.

– Jeg var simpelthen så bange. Jeg troede, det var et rigtig fængsel, og at jeg ville blive voldtaget og alt sådan noget, lige som man ser på film fra USA. Det var også ubehageligt, at det lå midt inde i byen. Folk kiggede, da jeg kom kørende på bagsædet i politibilen, syntes jeg.

– Mit første indtryk var, at det var et godt fængsel. Det var selvfølgelig hårdt at være der, nærmest surrealistisk, og man måtte ikke ringe eller skrive breve. Man havde ikke noget privatliv, og det var mærkeligt med døre, der hele tiden skulle låses ude fra og med tremmerne for vinduet. Men ellers var det vel ok.

“Det passer jo ikke”

– I begyndelsen holdt jeg også facaden, men så var det, jeg kom i slagsmål med Ole og bagefter fik den snak med ham. Han var fantastisk god til at gennemskue mig. Han spurgte til tingene, og hvis jeg pyntede på det, sagde han, at “det passer jo ikke det der”.

– Han spurgte for eksempel, hvor mange rigtige venner, jeg havde. Jeg troede, det var en 30–40 stykker, men så mange var det faktisk slet ikke. Det var ikke venner, hvis du forstår, hvad jeg mener.

“Jeg ville gerne skabe mig et navn. Folk i byen skulle vide, hvem jeg var.”

– Han sagde også, at jeg skulle opfatte tiden på institutionen som en chance, jeg havde fået.

Der var jeg isoleret, og jeg havde masser af tid til at tænke mig om.

– Der var også en anden voksen. Benny hed han. Egentlig kritiserede jeg ham en dag, vi sad og snakkede om stoffer og narkomaner. Han blev vist lidt knotten, men han blev hurtigt en virkelig god ven. Det var ham, der snakkede med mig om mit stofmisbrug, og fik mig til at gøre noget ved det.

Betingelsen for, at Jeppe kunne komme i behandling for sit misbrug var, at forældrene indvilgede, men faktisk havde han aldrig fortalt dem, at han tog stoffer. Det var derfor en enorm overvindelse at træffe beslutning om at ringe og fortælle om det.

– Jeg ringede til min stedfar, og han snakkede med min mor om det. Det, de sagde, var, at de var enormt stolte over og glade for, at jeg var ærlig over for dem og over for mig selv.

– Og for mig betød det vildt meget. Endelig havde jeg ikke noget at skjule. De vidste det hele.

Efter en måned blev Jeppe løsladt. Han havde fået en behandlingsdom på to år, og han skulle møde til kontrol på misbrugscentret hver uge, men ellers var han fri.

Teori og praksis

– På institutionen sagde de til mig, at det var ligesom, når man tager kørekort. Nu havde jeg gennemført teorien, men nu skulle det også fungere i praksis.

Det gjorde det nu ikke i første omgang. Kammeraterne så faktisk mere op til Jeppe end før, og det fristede ham til at følge de gamle spor. Rigtigt arbejde var der heller ikke, og han følte sig alene efter trygheden og roen på institutionen.

– Jeg brugte meget mine kontaktpersoner fra institutionen og misbrugcentret. Men jeg kunne se, at det gik den gale vej. Så tog jeg ud og sejle for at komme væk, og det var en kanon oplevelse. Jeg kom også på søfartsskole, men så mødte jeg en pige, og så ville jeg hellere være på land. Jeg begyndte på uddannelsen som automekaniker, men jeg var ikke vild med hierarkiet og holdt op efter et par år.

Arbejdet på værkstedet blev byttet ud med vuggestue, hvor Jeppe arbejdede i et års tid. Så mødte han en ny pige og flyttede med hende til hendes hjemegn i Nordjylland. Her arbejdede han som tjener og havde stor succes med det. Fritiden var det værste. Det blev hurtigt til lidt for mange øl, da han havde svært ved at møde nye venner. Forholdet røg sig en tur efter et par år, og Jeppe måtte vende hjem.

Nu arbejder han på et plejehjem og efter at havde boet hos en kusine i en periode, har han fået sin egen lejlighed.

Nyt slagsmål

Desværre er det også blevet til et slagsmål for nogle måneder siden. Det er Jeppe absolut ikke stolt af, men om ikke andet så førte det til hans egen erkendelse af, at alkohol ikke dur for hans vedkommende.

– Når jeg bliver fuld, får jeg også let ved at blive voldelig, forklarer han. – Derfor besluttede jeg, at jeg ville snakke med min læge om at komme i behandling. Jeg får noget antidepressiv medicin, som skal hjælpe på, at jeg ikke er så svingende i humøret, og så er jeg begyndt på Alkoholcentret. Nu holder jeg mig helt fri af det og går for eksempel ikke i byen mere. Jeg har valgt at starte i frivillig antabusbehandling for at bruge det som et slags sikkerhedsnet, så jeg ikke bliver fristet.

Fremtidsplanerne går ud på at flytte væk fra byen, hvor der er for mange kendte ansigter, der forventer, at Jeppe er på en ganske bestemt måde. Uddannelse kan han ikke rigtig beslutte sig for, men det kan sagtens blive noget med en ungdomsinstitution. Det kunne være noget med et almindeligt job for at få nogle erfaringer på den måde.

Han overvejer at genoptage tjenerjobbet. Han fik meget ros for sin måde at yde service på, da han arbejdede i det fag. På lidt længere sigt vil han imidlertid arbejde med unge, som har brug for en håndsrækning, lige som han selv fik, da han var på den sikre institution.

– Men jeg skal blive bedre til at styre mit temperament, siger han alvorligt. – Jeg har fået nogle værktøjer, og som regel lykkes det, men det har ikke hele tiden været nemt efter tiden på institutionen. På et tidspunkt var jeg både sur og fortvivlet og frustreret over, at det hele var så hårdt. Jeg kom hjem til min mor, og jeg opførte mig åndssvagt. Så ringede hun til Benny fra institutionen, ham jeg var mest glad for. Min mor og

min stedfar holder næsten lige så meget af dem på institutionen, som jeg gør.

– Hun gav mig røret, og han sagde: Hvordan er det du opfører dig, din klaphat? Jeg smækkede bare røret på og gik, men kort tid efter fik jeg meget dårlig samvittighed og kontaktede ham igen. Jeg elsker simpelthen den mand! På en måde ville jeg ønske, at jeg stadig skulle komme på institutionen. Holder de åbent hus en dag, skal jeg være den første til at ringe på døren.

Ingen mirakler

– De har betydet meget for mig, de voksne ude på institutionen, selvfølgelig er de ikke mirakelmænd, men det har noget med deres måde at være på. De er fantastisk gode at snakke med, og de kan få en til at se på ens egen situation på en ny måde. Jeg har også gået til psykolog, men det er ikke det samme. Det her er mere som en mand til mand snak, hvis du forstår.

– Men selvfølgelig kan de ikke flytte bjerge for en. Man skal være 110 % indstillet på, at man har et problem, og at man vil gøre noget selv for at løse det. Et ordsprog lyder sådan her “Man kan ikke tvinge dig til at åbne døren, men man kan vise dig hvilken dør, du skal åbne på livets vej”. Man skal ikke tro, at rejsen er nem og problemfri, og det er vigtigt, at man har nogle personer, man kan støtte sig til, når tingene bliver svære. Det har jeg heldigvis haft.

“Når jeg bliver fuld, kan jeg blive voldelig.”

“Jeg elsker simpelthen den mand.”

6

En hændelig tilfældighed

Jonathan var det forkerte sted på det forkerte tidspunkt, og det fik fatale følger. I dag er straffen udstået, og han føler, at han er på rette vej – godt hjulpet af mennesker, der holder af ham.

Nogen af de første, der mærker en økonomisk krise i samfundet, er byggebranchen. Hvor det før ikke kunne gå stærkt nok med at få lagt mursten på mursten, er der pludselig tid nok – og for få penge.

Det har Jonathan fået at mærke. Indtil for ganske få dage siden var han murerarbejdsmand og tjente rimelig godt; så godt, at han har planlagt at fejre sin 18-års fødselsdag om to dage med at købe en bil.

Bilen skal nok blive hans, men økonomien ser pludselig lidt dystert ud. En fyreseddel er kommet i vejen.

– Fandens også, mumler han og ser lidt træt ud ved tanken om at skulle være arbejdsløs. Modløs er han alligevel ikke. Det er tydeligt, at han ikke har i sinde at give op så let. Der må være andet arbejde at få. Der er nogen, der regner med ham – kæresten, svigerforældrene, moderen og også Thomas, hans kontaktpædagog på den døgninstitution, han forlod for nogle måneder siden.

– Min kæreste har jeg haft siden før dommen, og mine svigerforældre kendte mig også dengang. De har bakket mig godt op hele tiden, forklarer Jonathan.

Kæresten betyder alt for ham, for som han siger med et skævt smil; – Der er et par plusser ved hende.

Derfor vil det også være skidt at miste hende, og det er der heller ikke noget, der tyder på. Blot har hun stillet ham et ultimatum: Hun nægter at vente på ham en gang til i mange måneder, hvor han er bag lås og slå.

Tilfældigheder sker

Som Jonathan beskriver det, var det tilfældigt, at han for et par år siden endte for en domstol.

– Advokaten røvendte mig, siger han. – Jeg havde ikke gjort noget, men hun var elendig. Nu har jeg den gæld at slås med.

Han synes, ungdomssanktionen var en brutal dom, og oven i den har han nu en gæld på 73.000 kroner på grund af advokatgebyret.

– Og så gjorde hun intet for at hjælpe mig!

Selv om Jonathan siger, at han var uden skyld, virker han egentlig ikke bitter på styret. I beskrivelsen af sagen ligger der en undertone af, at tilfældigheder sker, og at han selvfølgelig kunne sige sig selv, at det kunne gå galt en dag. Omgangskredsen var måske ikke altid den bedste, og når de fik for meget at drikke, kunne der ske både det ene og det andet.

– Det er blevet meget råt herinde i København, forklarer han. – Der kan hurtigt ske noget, og der er mange, der ikke har den der følelse, du ved; det at kunne få ondt af andre. Man er sådan set ligeglad.

De var en flok af bekendte, der mødtes en aften.

– Ikke venner, siger han. – Det vil jeg ikke kalde dem. Vi ville fyre den af. Vi drak rimelig tæt og blev så enige om at gå over i Lundtofte-

gade. Vi ville slås derovre. En af dem, jeg var sammen med, havde noget kørende med en fyr, som han skyldte noget.

– Vi ville forbi en fest først, men så sker der det, at en af de andre – han gik lidt foran os andre – han kom i klammeri med en håndværker. Han havde vel været lidt smart, ham håndværkeren. Han fik i hvert fald nogen på hovedet, og så kom der et par stykker, der havde kniv. De stak ham, og han faldt om.

– Vi fortsatte så til den der fest, og vi slog det hurtigt ud af hovedet. Det hele virkede sådan lidt surrealistisk.

Bagefter fik jeg at vide, at han blev hentet af en ambulance. Men der skete heldigvis ikke noget alvorligt med ham. Noget med at en lunge blev ramt, men han klarede det.

For en dommer

Dagen efter ringede en kammerat til Jonathan og sagde, at han skulle slå op på tekst-tv. En af nyhederne handlede om overfaldet, og nu blev han klar over, at det var ret alvorligt, hvad han var indblandet i.

En af dem, der havde brugt kniv, blev taget for noget andet kort efter. Det førte til, at overfaldet på håndværkeren blev trevlet op, og i løbet af de næste dage blev hele gruppen anholdt. Jonathan røg først i Vestre Fængsel i fem dage og blev derefter overført til en sikret institution, hvor han sad varetægtsfængslet i fem måneder.

– Politiet behandlede mig ok, husker han. – De var samarbejdsvillige. Jeg fik også hurtigt lov

til at kontakte min kæreste og min mor. Efter en måned fik de lov at komme på besøg.

Dommen kom til at lyde på ungdomssanktion, hvor han først skulle blive yderligere to måneder på samme sikrede institution.

– Det var helt fucked up, at jeg skulle blive der, bander Jonathan. – Jeg havde allerede været det sted i fem måneder, og så skulle jeg hænge der i to mere.

Han mener selv, at det var en brutal dom, selv om den sikrede institution egentlig var et godt sted, i hvert fald i begyndelsen.

– Det er trykke rammer. Man sidder på sin flade. På en måde savner jeg det faktisk lidt. Det sværeste er alle de tanker. Du ved, når ens hoved er uden for murene.

På et tidspunkt kom Jonathan i klammeri med en af de andre unge på institutionen. Det betød, at han skulle skifte afdeling. På en måde var det irriterende, men der var også noget positivt ved det, for eksempel fik han mere telefonetid.

Tilbage til Enggården

Da han senere skulle videre til en åben institution, fik han at vide, at han kunne vælge Seden Enggård ved Odense.

– Der ville jeg gerne hen, for det sted kendte jeg fra før dommen, fortæller han. – Det var et ok sted at være – især i starten, men senere blev det noget fuck. De brugte mere tid på en i begyndelsen. Så flytter man til noget udslusning, og så er det som om, de er ligeglade med en.

“Det er blevet meget råt herinde i København.”

“Jeg havde allerede været det sted i fem måneder, og så skulle jeg hænge der i to mere.”

Jonathan kom til Seden Enggård første gang som 15-årig, og den aften med overfaldet på håndværkeren var han egentlig bare hjemme på weekend derfra.

– Det duede bare ikke derhjemme hos min mor, og inden jeg kom til Seden Enggård havde jeg været på fire – fem institutioner, fortæller han. – Jeg passede ikke ind og blev smidt ud de forskellige steder, men på Enggård gik det ok.

Skolen havde altid været et problem for Jonathan.

– Ikke i forhold til at lære noget. Det har jeg ikke problemer med. Jeg er klog nok, men jeg har for meget energi. Det gav ballade rundt omkring, og jeg har vel været på syv forskellige skoler i løbet af de otte første skoleår. Også fordi min mor flyttede så tit.

På mange måder blev Seden Enggård et vendepunkt. Det var her, han endelig fik lidt styr på skolen og gennemførte en 9. klasse med eksamen. Det var også her, han skulle tage stilling til uddannelse og i første omgang valgte grundforløbet på teknisk skoles byggelinje.

– Et skud i tågen, kalder han det. – Det kan sagtens blive til noget andet, men det er ligesom, det hele går så stærkt. Pludselig er man voksen.

Seden Enggård gjorde også noget for, at Jonathan skulle få en bedre kontakt til sin mor.

– Det er godt nok i dag, mener han. – Forholdsvis.

Det vigtigste ved Seden Enggård var måske, at han lærte Thomas, en af pædagogerne, godt

at kende.

– Der var da et par af pædagogerne, der var gode, mener han. – Nogen, der ku' snakke med en, og som ku' sige noget, man kan bruge til noget. Og Thomas især. Ham ser jeg som min ven, og jeg snakker tit med ham stadigvæk. Når jeg får den bil, så vil jeg også over at besøge ham.

Efter cirka et år på Seden Enggård flyttede Jonathan tilbage til København. I perioden siden da, har han gået til kontrol, og nu er han helt fri af dommen.

Ikke igen

Lige nu er der heldigvis meget, der peger i en positiv retning. Først og fremmest er der kæresten, som han er meget sammen med. Endnu bor hun hjemme hos sine forældre, men der er snart mulighed for en lejlighed, hvor de kan flytte sammen.

– Jeg har skåret ned på omgangskredsen, og jeg går ikke ret tit i byen for at drikke, forklarer han.

– Mange folk går rundt i deres egen lille syge verden, og der kan hurtigt ske noget.

Jonathan har da også været i slagsmål for ikke så længe siden, men ikke alvorligt. Det er svært helt at undgå, mener han.

Og fremtiden? Lige nu er det ikke kernefamilie og børn, der står øverst på dagsordenen.

– Det er vist mest sådan noget pige-noget, smiler han. – Men det kan selvfølgelig smutte.

En plan for uddannelse står ikke klar. Det kan meget vel blive noget med militæret. Han

skal alligevel ind nu, men han tror ikke, han vil nøjes med de fire måneders værnepligt.

– Jeg tager nok en uddannelse derinde. Og jeg vil gerne prøve nogle ting, have noget mere erfaring.

Som nyslået arbejdsløs er der en del, der er usikkert for Jonathan. Det eneste, der er sikkert, er faktisk, at han ikke vil se et spjæld indefra igen.

– Det vil jeg i hvert fald prøve at undgå, siger han, og erkender samtidig, at det er svært at gardere sig. Man kan jo pludselig være det forkerte sted på det forkerte tidspunkt.

7

Miljøet betyder alt

Mette lavede småkriminalitet fra hun var tolv. Tre år efter tilhørte hun den hårde kerne af kriminelle i lokalmiljøet, og det hele eskalerede og kulminerede, da hun som 17-årig blev sigtet for røverier. Nu er hun for længst på ret køl, og det skyldes først og fremmest, at hun kom væk fra de dårlige venner.

Tolv år var hun, da hun første gang ville udforske ret og vrang, forkert eller for sjov. Smårapserier, lidt indbrud og lidt hash. Mette er 23 år i dag, og hun har for længst lagt den form for udforskning på hylden. Men lærepengene var dyre.

– Det gik helt galt, da jeg var omkring femten, fortæller Mette. – Da fik jeg virkelig nogle forkerte venner, der var mere end ti år ældre end jeg.

Mette befinder sig i sin etværelseslejlighed, der ligger oven over en bankfilial – en bank, som ikke vil have Mette som kunde. Det vender vi tilbage til.

I lejligheden bliver der ikke sparet på julebelysningen. Rundt om rammer og vinduer vidner små bløde pærer om, at julen er nært forestående og skaber samtidig en huleagtig stemning. Gardinerne er trukket for og skærmer for regn og rusk.

Forkerte venner

De forkerte venner var alle af anden etnisk herkomst end dansk. Kæresten var tyrker og røg hash til daglig. Det samme begyndte Mette på.

– Vennerne rendte rundt og lavede en masse skidt; dokumentfalsk og røverier. Og på en mærkelig måde blev jeg fascineret af det.

– Jeg tror bare, at jeg gerne ville have nogle flere penge. Underligt nok manglede jeg ikke noget. Jeg havde arbejde i et supermarked, boede hjemme og passede en lille pige i fritiden. Men jeg begyndte altså med checkfalsknerier. Det blev så opdaget, fordi et af posthusene ved en fejl kom til at sætte pengene ind på min bankkonto i stedet for at udbetale beløbet kontant.

Mettes forældres bankrådgiver ringede hjem til familien, da han konstaterede, at der var gået en bemærkelsesværdig stor sum ind på Mettes konto.

– Min far og mor konfronterede mig med hans opkald, forklarer hun. – De var enormt kedede af det og ville gerne have, at jeg kom hjemmefra og væk fra miljøet. Selv ville jeg helst på en pension i nærheden for netop at være tæt på vennerne.

– I stedet sagde sagsbehandleren, at vi sammen kunne komme på et familiekrisecenter i familierapi. Vi nåede imidlertid aldrig derned, fordi der var tre måneders ventetid. Og i mellemtiden blev jeg så anholdt på grund af røverier.

Kommende timer i familierapi holdt altså ikke Mette på det rigtige spor. Og hun erkender, at hun har opført sig dårligt over for sine forældre.

– Jeg har virkelig været en dum kælling. Mine forældre kunne godt se, at det gik helt skævt. De var også klar over, at jeg røg lidt hash, men ikke at jeg røg hver dag. Jeg passede jo mine ting. Faktisk var jeg pligtopfyldende nok. Jeg skulle bare have et spark om morgenen.

Og så en dag efter skoletid og i bankernes åbningstid ville Mette og vennerne prøve kræfter med en bank.

Bankrøver

– Jeg var efterhånden blevet 17. Vi havde fundet ud af, at vi ville røve en bank, og jeg var den, der skulle gå ind. Jeg havde en attrappistol med og slap også ud med penge, som jeg afleverede til dem, der ventede udenfor. Men det blev opdaget.

Den 24. april om morgenen mødte betjente op på Mettes arbejdsplads, hvor hun var i praktik som social- og sundhedshjælper.

– Jeg var genkendt og blev senere sigtet for røveriet, dokumentfalsknerierne og for andre røverforsøg. Det var flovt, men situationens alvor gik ikke rigtig op for mig. Jeg overvejede slet ikke, at jeg kunne havne i et fængsel. Jeg tænkte bare, at jeg nok skulle afhøres.

Konsekvenserne kom imidlertid hurtigt til at stå endda meget klare for Mette. Først gik turen til detentionen, hvor hun måtte opholde sig i nogle timer. Bagefter fulgte et grundlovsforhør.

– Min far kom og var med, og jeg hørte ham sige til advokaten, at han mente, jeg skulle hjemmefra. Da blev jeg sur på ham, men jeg kan godt se, at det var godt – og i dag er jeg glad for det. Ellers havde jeg bare fortsat.

Dommen lød på ungdomssanktion og næste adresse blev Egelys lukkede afdeling. Fire måneders indespærring.

– Jo længere tid, der går, husker man kun, at det var hyggeligt. Men det var da røvnederen.

Jeg var så splittet i mit hoved.

Mette kom hurtigt ind i en daglig rytme. Deltog i værkstedernes programmer, holdt rygepauser, spiste frokost.

– Der var to gode ting: Det ene var, at mit hashforbrug stoppede, det andet var en rigtig god leder på stedet. Hun var rigtig sød og forstod at snakke med os.

Kun én gang havde Mette besøg af sine forældre i løbet af de fire måneder. De havde svært ved at acceptere deres datters handlinger, og især hendes mor var slået fuldstændig ud.

– Når jeg ser tilbage, synes jeg, at jeg dengang bare tænkte til næsen. Det var teenage-dumhed. Ikke fordi jeg var særlig fandenivoldsk.

Ikke kriminelle venner

Et positivt omslag i Mettes liv blev halvandet års ophold på en åben institution i Kolding, hvor hun kom hen efter Egely.

– Det var første gang, stedet fik en beboer, der skulle afsone en dom. Selve institutionen var ikke særlig god, men nu fik jeg pludselig venner, der ikke var kriminelle. Det har stor betydning. Jeg tog udvidet 10. klasse på VUC, og dem, der gør det, er fornuftige mennesker. De nye venskaber gav mig meget, og jeg fik øjnene op for, at man kunne have det sjovt sammen uden at lave ballade.

– Til gengæld kunne jeg nemt have risikeret at havne i det gamle miljø igen. Det viste sig nemlig, da jeg igen fik min fulde frihed, at sagsbehandlerne udelukkende kunne anvise mig

“Jeg blev helt
hidsig indeni.
Har jeg virkelig
været sådan?”

en lejlighed i nærheden af de gamle 'venner' på Sjælland. Det var ikke særlig godt. Mystisk ikke? At en bolig lige netop der var eneste mulighed? Jeg forklarede dem klart og tydeligt, at jeg var bange for at havne i det forkerte miljø, men der var ikke noget at gøre.

Mette flyttede kortvarigt ind i den lejlighed, hun fik anvist. Tog HF på enkeltfag, droppede ud og begyndte efter nogle måneder igen på sin social- og sundhedshjælperuddannelse, som hun fik gjort færdig.

Købte lejlighed

– Mens jeg gik på HF købte jeg lejligheden her. Jeg måtte simpelt hen væk fra mit gamle kvarter. Jeg stødte jo hele tiden på de gamle venner.

Mette kigger sig om i sin lune et-værelses, som hun dog nu gerne vil sælge. Hun ønsker sig en større lejlighed, og det kræver hård valuta.

– Jeg er i gang med assistentuddannelsen, og jeg får løn. Ved siden af har jeg fast aftenarbejde en gang om ugen på et plejehjem, og jeg har snakket med min bank om køb og salg.

Og banken – er det den, der ligger i den boligblok, du bor i?

– Nej, svarer Mette med et lille smil. – Det er ikke min bank. For det er den bank, jeg lavede røveri imod. Altså ikke præcis den her – men i en anden filial. Så jeg har fået et pænt brev om, at de ikke ønsker mig som kunde. Heldigvis er der da en anden bank, der har taget godt imod mig.

Ekstra arbejde og det faste arbejde giver en

arbejdsuge på 64 timer. Men det er fint, siger hun. Hun er glad og tilfreds.

– Når jeg er færdiguddannet, vil jeg gerne arbejde i ungdomspsykiatrien. Det kunne også være et sted som Egely. Jeg kender det jo inde fra, og jeg kan huske en pædagog, der vist nok havde været i ungdomsfængsel. Man fik respekt for ham. Han vidste fra sig selv, hvordan man har det sådan et sted.

Mette har mange idéer om sin fremtid – har blandt andet tænkt på, at hun kunne tage ud til skoler og give sin viden videre.

– Ved du hvad, i dag da jeg skulle med busen sad der tre piger. Det var den type, jeg selv var. Sådan nogen, der tror, de er rigtig smarte. Bare deres kropssprog og manglende respekt for andre mennesker.

– Jeg blev helt hidsig indeni. Har jeg virkelig været sådan? Og ja – det har jeg, og sådan er jeg blevet præsenteret for min attitude masser af gange. Jeg vidste godt, hvorfor jeg gjorde, som jeg gjorde. For sjov og for at få opmærksomhed. Men den opmærksomhed er jo negativ.

Dårligt opsyn

– Når man er teenager, tror man jo, at man kan klare hele verden. Det kan man så ikke, skal jeg hilse og sige. Og jeg måtte altså have hjælp for at finde ud af det.

Efter den åbne institution var Mette under opsyn af Kriminalforsorgen.

– Sagsbehandleren kom ud til mig nogle gange. Hun synes bare, det gik så godt. Og jeg

må indrømme, at havde jeg haft lyst til at lave noget møg, så var det *ikke* blevet opdaget. Jeg har altid været god til at snakke mig ud af ting, så det var nemt at overbevise hende om, at alt var, som det skulle være. Sådan har jeg virkelig snakket mig fra meget i tidens løb.

Mette efterlyser faste rammer og grundighed fra sagsbehandlingens side fra dag et. Hverken de eller politiet skal tro på alt det, de hører. For selv psykopater kan virke kloge, som hun siger.

8

Morten er kommet ud på den anden side

Efter seks år med stoffer, druk og kriminalitet af forskellig slags er Morten parat til at gøre, hvad han kan, så andre unge ikke følger i hans spor

Der sidder måske 100 unge mennesker i salen – 16-17 årige. Normalt kan de sagtens finde ud af at lave uro, grine, pjatte, støje, men lige nu er de fuldstændig koncentrerede om at lytte til Morten. Han er kun et par år ældre end dem, men har gjort sig nogle erfaringer, som de fleste af dem kun har læst eller hørt om. Og så er der endda nogle af dem, der har været snublende nær på at tage samme tur.

Han fortæller om at prøve forskellige stoffer. At hash ikke var nok i længden, og om at han begyndte at eksperimentere, om at være pilskæv sammen med kammeraterne, om at stampe penge op ad jorden for at kunne købe noget mere.

Flere af dem i salen lytter med et særligt glimt i øjnene, lidt indforståede, de har jo også prøvet det. Morten ser det, og han siger med overbevisning, at han sagtens ville kunne udpege dem af de unge i salen, der kan havne i samme situation, som han selv har været.

Tilhørerne er mystificerede. Hvad mener han? Kan han se på folk, at de er stofmisbrugere? Morten uddyber ikke sin påstand. Han lader usikkerheden flimre i den stille sal. Selvfølgelig kan han normalt ikke se, om nogen bruger stoffer, men han fangede glimtet i øjnene hos nogle af tilhørerne og forstod det. "Det har vi også prøvet det der".

Efter sit foredrag er Morten både stolt og glad. Han føler selv, at han fik kontakt med sine tilhørere, at de lyttede og forstod. Repræsentanten for Kriminalforsorgen, der har spurgt Morten, om han ville tage med ud på efterskolen, er enig. Hun roser ham og siger, at det er rigtig flot klaret. Der bliver virkelig lyttet, når det er en, de unge kan identificere sig med.

For Morten er talen til de unge et dejligt vendepunkt. De sidste uger er der sket virkelig meget i hans liv. Han har forladt den by, han er vokset op i, og hvor han har erkendt, at der er alt for meget, der konstant trækker ham i den forkerte retning. Nu føler han, at han er på rette spor, og med arrangementet for de unge har han for alvor taget hul på det, han gerne vil. Der er nemlig mange, der laver lort i deres eget liv, og som han måske kan hjælpe. Han vil gøre en forskel. Foredraget var bare én måde at gøre det på. Senere kan han måske blive pædagog eller SSP-medarbejder.

Familien i ryggen

Hvis vi springer omkring seks år tilbage i tiden, så var Morten som 13-14 årig i gang med at gøre sine første erfaringer med hash. Han var med i en gruppe af jævnaldrende, der brugte en masse tid sammen. Mortens mor fulgte med i, hvad drengen lavede, eller hvad hun troede, han lavede. Hun havde måske også en fornemmelse, mener Morten, men vidste alligevel ikke det hele.

De to storebrødre levede deres eget liv. Især den ene så Morten meget op til. Han havde for

længst slået sit navn fast som en af byens vilde knægte på det tidspunkt.

– Min far har jeg aldrig kendt, fortæller Morten. – Han var voldelig mod min mor. Hun fik fire aborter, inden jeg blev født. Han er også alkoholiker, og faktisk må han ikke kontakte mig. Det gør han alligevel en gang imellem og på en måde vil jeg gerne vide noget om den side af familien.

Flere stedfædre fulgte efter, og nogen af dem var gode nok.

– Men de forsvandt jo efterhånden, siger han. – Men jeg havde både mor og mine brødre at snakke med, vi støttede hinanden.

Hvis Mortens mor kun havde en mistanke om, at han ikke altid opførte sig, som han burde, så fik hun vished, da en SSP-medarbejder greb Morten i at have røget hash. Han kom simpelthen ind i klassen en dag og hentede drengen ud. Morten indrømmede med det samme, og han fik valget mellem selv at fortælle det hjemme, eller at lade SSP-medarbejderen fortælle det.

Morten fortalte det selv. Moderen blev meget ked af det, husker han, men hun synes det var flot, at han selv fortalte det. Det samme gjorde SSP-medarbejderen, og han gav oven i købet Morten en MacDonald-menu som en slags belønning for at have fået det hele fortalt.

– Den SSP-medarbejder har holdt kontakt med mig, fortæller Morten. – Han har hjulpet mig mange gange. Det er for resten også ham, der har sagt, at jeg vil være den perfekte SSP-medarbejder, når jeg en dag er gammel nok.

Aldrig mere

Aldrig mere. Det lovede Morten sin mor, men løftet var for svært at holde. Der var et ry i byen, der skulle vedligeholdes. Som 14-årig var Morten en del af den hårde kerne, en rå fyr, en bandit, som han selv kalder det.

Lidt småkriminalitet blev det også til. Stofferne krævede penge, og det var nærliggende selv at blive forhandler. Morten husker den sommer, hvor han var 15, og hvor tjansen som pusher gav så godt, at han og kammeraterne kunne spise på Jensens Bøfhus hver aften.

Alligevel løb slænget ind i akut pengemangel en søndag aften, da de havde varmet op med noget amfetamin. Hashen var efterhånden afløst af andre og stærkere stoffer, og lige netop den aften havde Morten og kammeraterne voldsom smag for at der skulle ske noget særligt. Pengene manglede, men det var der råd for.

Bevæbnet med en køkkenkniv gik de ned på gaden, hvor et par af dem stoppede en tilfældig mand. De andre holdt sig lidt i baggrunden. Morten truede manden, som gav dem de 80 kr., han havde i lommen. De gjorde ham ikke noget.

Som Morten husker det, var det som om drengene med det samme forstod, at det var fuldstændig vanvittigt, hvad de havde gjort. De spredte sig med det samme. Morten og en kammerat forsøgte at gemme sig på et netcafé, men de blev taget af politiet samme aften.

– Vi fik håndjern på, og vi kom hen på politistationen, husker Morten. – Min kammerat blev kropsviseret som den første og imens blev jeg

sat i detentionen. Selv om jeg havde håndjern på, fik jeg fat i min mobiltelefon. Jeg ringede til min mor, og hun kom med det samme. Der kom også en sagsbehandler, og de var vist med til afhøringen samme aften.

– Jeg var vildt ked af det og fuldstændig rundt på gulvet. Der var jo nye ansigter hele tiden, og jeg forstod ikke noget af det hele. Næste dag kom jeg for en dommer, og jeg blev varetægtsfængslet i fire uger. Så blev jeg kørt på Koglen. Det var vildt mærkeligt det hele.

Både godt og skidt

På Koglen følte Morten, at pædagogerne var flinke nok, men at de lige skulle se ham an.

– De skulle finde ud af, om jeg var voldelig. Ikke noget med hurtige bevægelser og den slags. Lige først var værelset også låst, men jeg fik da hurtigt lov til at komme ud. Jeg kom til at sidde der i seks måneder. Først blev varetægtsfængslingen forlænget med fire uger, og derefter skulle jeg være der i fire måneder mere.

– Det var både godt og skidt at være der. For det meste synes jeg, at jeg opførte mig godt, men jeg lavede da også lidt ind imellem. Nogle gange var der slagsmål. Det var tit sorte mod hvide. Så reagerede de voksne hurtigt og alle blev låst inde på deres værelser.

– Jeg lærte at blive voksen derinde på den måde, at jeg selv skulle vaske tøj, gøre rent og være med til at lave mad. Det var godt nok. Jeg havde det for eksempel også fint med hende i køkkenet. Hun kunne godt lide mig. Hun lavede for eksempel risengrød to gange om ugen, fordi

hun vidste, det var min livret.

– Jeg løb også sammen med en pædagog. Før havde jeg dyrket en del gymnastik, men det var jeg jo holdt op med, da jeg blev 14-15 år.

– Den værste var sagsbehandleren. Jeg synes, hun lavede nogle vilde fejl. For eksempel besluttede hun, at jeg ikke måtte få besøg af den ene af mine brødre, ham der også gik en del i byen. Min mor måtte komme og min anden storebror. Også den SSP-medarbejder, som jeg kendte fra før. Faktisk var han den første, der besøgte mig. Men jeg var både rasende og ked af det over, at min bror ikke måtte besøge mig.

Efter det halve år på Koglen kom Morten på en almindelig døgninstitution. Det var et voldsomt skifte, og som han selv husker det, blev det ikke grebet særlig fornuftigt an.

– Det var meget mærkeligt pludselig at få så meget frihed, husker han. – Jeg kunne for eksempel gå alene til købmanden. Det var mærkeligt, men jeg var også den første kriminelle, de havde haft på det sted. Faktisk fik jeg for meget frihed.

Morten fik også lov til at komme hjem hver tredje weekend, men sagsbehandleren satte som betingelse, at han skulle være sammen med sin mor hele tiden. Kun en time om dagen måtte han komme ud. Det var der ingen af dem, der kunne holde ud i praksis, og der blev da også snydt lidt ind imellem.

Det gamle miljø

Besøgene i hjembyen blev til gensyn med det gamle miljø.

“Faktisk fik jeg for meget frihed.”

– Der blev nok set lidt op til mig, mener Morten. – Jeg følte mig som en edderkop, der kunne styre det hele. Jeg kendte jo for eksempel en masse, man ikke skulle kende. Så der var respekt om mig.

Han begyndte også at ryge hash igen og blev knaldet for det på institutionen.

– De tog jo urinprøver, fortæller han. – Så fik jeg straf af en art, men det ændrede jo ikke noget.

Morten husker det ikke, som om der var ret meget snak om fremtiden, mens han var på institution. Han gik i skole og fik også sin 10. klasses eksamen. Det gik ok, selv om han i en del år havde været ret ligeglad med skolen.

Mens han var på den åbne institution, røg han ind i et slagsmål i hjembyen.

– Det fangede en med det samme, siger han. – Jeg kunne ikke gå i byen uden at blive kropsvisiteret af politiet, og alle forventede, at jeg opførte mig på en bestemt måde.

Morten blev dømt for vold, i første omgang fik han fire måneder. Dommen blev anket og ved Landsretten blev den nedsat til tre måneder med fodlænker.

I perioden med fodlænker var der tendenser til, at det ville gå lidt bedre. Morten havde en kæreste, og han gennemførte grundforløbet på Teknisk Skole.

– Jeg fik topkarakter i matematik, fortæller han. – Jeg kan godt finde ud af det. Jeg har bare aldrig gidet skole.

Alligevel smed han det hele på gulvet igen. Han begyndte at drikke og at ryge hash. Han

snakkede med de forkerte, som han forklarer det. Forholdet til kæresten røg sig også en tur.

Begynder på en frisk

– Efterhånden indså jeg, at det ikke går i den by, hvor jeg er fra, siger han. – Jeg havde brug for at starte forfra i et andet miljø, hvor ingen kender mig. Jeg snakkede med min ene storebror om det, og nu er jeg flyttet ind til ham i Århus. Vi har det simpelthen dejligt her. Nu føler jeg, at jeg kan komme videre.

Planerne lige nu handler om at finde et arbejde, så Morten kan barbære af på en stor gæld, blandt andet til advokater.

– Jeg vil gerne have noget arbejde her. Det er lige meget hvad, bare jeg kan begynde at tjene nogle penge. Og så vil jeg gerne bruge kræfter på at gøre noget godt for eksempel ved at holde foredrag for unge. De skal ikke igennem det, jeg har prøvet. Hvis bare jeg kan få en til at undgå det, så synes jeg det vil være super. Senere kan det være, jeg vil være pædagog eller SSP-medarbejder. Jeg tror, det vil være en fordel, at jeg ved, hvad det handler om. Det ved jeg ikke endnu. I hvert fald vil jeg gerne blive til noget stort, men ikke som direktør eller den slags. Jeg vil gerne kunne redde nogle mennesker.

9

Per – ni år som nomade

Kasketten er mørkeblå, tonen er høflig, og der er både hyggeligt og højt til loftet i huset, hvor Per bor til leje. Han er 19 år, og for knap et år siden begyndte hans tilværelse omsider at se lysere ud, end den havde gjort længe. På det tidspunkt havde han afsonet et ungdomssanktionsforløb med først otte måneder i sikret afdeling på Egely, herefter på en åben afdeling og endelig udslusning. Nu går Pers liv videre stille og roligt.

Familien kan Per ikke bruge til noget som helst. Hver og en har de en gang for meget vendt tomterne eftertrykkeligt nedad. Og nu kan det være lige meget. Nu kan Per selv. 19 år; på egne ben med bil, arbejde og en tryk bolig; et værelse i et stort hus, hvor han kan bevæge sig frit og over det hele. Logiet indbefatter i øvrigt et godt forhold til ejeren, der samtidig er hans chef, og bofællesskabet inkluderer også et tæt og varmt forhold til husets to Cairn Terriers, der betragter Per som deres 'faste' ejendom.

Nu er der ro på. Hverdagene går deres gang. Arbejde, fritid. Fremtidsplaner. Sådan har det ikke altid været. Per har nemlig bagagen godt spækket med erindringer og oplevelser fra barndommens og den tidlige ungdoms utallige adresser.

Hans liv som nomade begynder, da han ni år og det varer, til han er godt atten.

Fra sted til sted

– Jeg er vokset op mange forskellige steder. Først hos min mor i det sydlige Odense. Så røg jeg på Børnepsykiatrisk Hus, for hun og jeg kunne slet ikke sammen. Så fulgte et kort besøg

på en institution, der hed Dyrehaven, og herfra kom jeg så i en plejefamilie, hvor jeg var i fire år. Det var ok – sådan til at starte med. Men så blev jeg træt af det.

Pers sagsbehandler fandt det perfekte sted langt pokker i vold i det mørke Jylland. Hvad byen hed, og hvad institutionen hed – det er fuldstændig visket bort fra hukommelsen. Der gik ikke mange timer, før Per fornemmede, at det bestemt ikke var noget for ham.

– Ingen frihed overhovedet. Jeg følte mig indelukket, og det var som om, at det var indrettet til nogen, der var meget værre end mig.

Resultatet var, at Per brugte det meste af tiden på at stikke af, og da personalet blev trætte af at hente ham tilbage, tog han kontakt til sin far.

– Jeg havde ikke haft ret meget at gøre med ham, men han accepterede, at jeg flyttede ind hos ham. Desværre gik der ikke ret lang tid, før det var slut. Han røg i fængsel. For vold.

Smadrede hele huset

Pers næste skridt førte til døgninstitutionen Drop-in. Her kunne han komme og gå, som han ville. Han kunne sove der, eller han kunne lade være. Her var der 'dømt' frihed under ansvar, og det gik da også meget godt. Indtil en dag...

– Det var faktisk den første gang, jeg sådan rigtig skulle i byen og drikke mig fuld. Jeg ved ikke, hvad der skete, men jeg husker godt, vi blev hentet hjem. Og så gik jeg åbenbart fuldstændig amok og raserede hele huset. Jeg kan slet ikke se mig selv gøre sådan noget, men når

“Så røg jeg på Børnepsykiatrisk Hus, for hun (mor) og jeg kunne slet ikke sammen.”

de siger det, så må det jo passe. Jeg har ikke kunnet tåle alt det, jeg havde drukket.

Drop-in lignede en krig, da Per var færdig. Smadrede vinduer, kvæstede møbler. Heldigvis led ingen personer skade.

– Stedet var godt nok, og det var dejligt at få det ansvar selv at skulle klare at komme op om morgenen og at styre sit liv. For nogle var det måske ikke så godt, at reglerne var løse. I den periode var det godt for mig. Så hvad fanden, det var, der gik galt den aften.....?

Per undrer sig den dag i dag. Faktum er, at begivenheden blev anmeldt, og han blev bragt for en dommer. Sammen med sagsbehandleren fandt de i fællesskab frem til, at en ungdomssanktion ville være den bedste løsning.

Problem at man ikke bare kan gå

– Jeg var ikke enig. For en ren fængselsstraf på tre måneder var bedre, tænkte jeg. Men sagsbehandleren stod fast, så jeg følte ikke, der var frit valg. I starten var jeg sur på hende, men der er ingen tvivl om, at hun mente, det var det bedste. Og jeg har det sådan med nye ting, at jeg siger, lad os da se, hvad det er for noget, og så tager vi den derfra. Jeg fandt ud af, at det var ok – også med de otte måneders varetægt på den lukkede afdeling. Jamen.....altså – det var jo ikke et problem at være der! Det var et problem, at jeg ikke bare kunne gå, og at der var ydre styring hele tiden.”

Per er af den faste overbevisning, at man kan dirigere lige så meget med folk, som man vil, men at intet virker, hvis ikke modtageren

tager imod. Så er det bare spild af ressourcer.

– Der er jo et håb i en ungdomssanktion, fordi systemet på den måde giver mig og andre en chance for at få hjælp til at komme videre.

– Det er ikke fordi, man laver noget særligt ud over at være lukket inde. Man står op om morgenen og går i forskellige værksteder eller i skole. Jeg lavede ikke ret meget – for på det tidspunkt mente jeg, at jeg var bedre end alle de andre, så jeg holdt mig mest for mig selv. Jeg kunne ikke se, at jeg havde problemer med mit temperament og havde brug for hjælp.

Dybe samtaler

Der er især to mennesker, der har betydet noget for Per i de sidste måneder på Egelys åbne afdeling. Jens og Gitte. Og med vægten fra al den erfaring, som han har i sin bagage, understreger Per, at det er noget skidt, at andre bestemmer, hvem der skal være ens kontaktperson.

– Lige om lidt skal jeg ud og besøge Gitte og hendes familie, fortæller han og haler en af de to 'plysdyr' op på skødet. Hunden har stået et pænt stykke tid og bedt om opmærksomhed. Op kommer den, og Per overøser den med bløde ord og nussen bag de hvide ører.

– Jeg mener, at man skal give det tid. Lade der gå en måned eller fjorten dage og så finde ud af at mødes og se, hvem der snakker godt med hvem. Det vil de få mere ud af. Jeg vælger selv – det blev de sure over – altså at jeg hellere ville snakke med andre end min kontaktperson.

“Det var ikke at problem at være der. Det var et problem, at jeg ikke bare kunne gå, og at der var ydre styring hele tiden.”

– En dyb samtale får man ikke med mig, hvis man ikke er ærlig. Skal jeg være ærlig og føre dybe samtaler – skal den, jeg snakker med, også være det. De skal ikke være professionelle, de skal være mennesker og være åbne. Jeg har hørt så tit på pædagoger, når de skifter mellem at være på arbejde og at være private. Det er så falsk, når de pludselig viser helt andre sider af sig selv.

De kunne ikke bruge mig

Når Per ser tilbage på sin barndom, undrer det ham dybt, at det blev ham, der måtte flytte så mange gange. Han har ikke kontakt med sin mor, sin far eller sin bror. Men for et års tid siden talte han med broderen om, at det ville have været godt, hvis moderen havde fået hjælp, dengang de to var små. I stedet oplever Per, at det var ham, der blev syndebuk; at det var ham, der fik skylden for alverdens ulykker i hjemmet.

– Jeg kan ikke bruge nogen af dem til noget. De kunne ikke bruge mig, da jeg var lille. Nu kan jeg ikke bruge dem. Per rømmer sig og flytter lidt på kasketens skygge.

– Selvfølgelig var der da krudt i mig, da jeg var lille. Men i de papirer, jeg har fået udleveret fra dengang, kan jeg læse ting, som min mor har indberettet. Jeg forstår det ikke, og jeg kan ikke mindes, at jeg har været sådan. Det er der også flere af mine pædagoger, der giver mig ret i. Jeg tror virkelig, min mor havde brug for hjælp – og ikke mig. Og det er min bror enig med mig i i dag.

I tiden på Egely fik Per et besøg; en gammel skolekammerat fra folkeskoletiden. Det var den eneste, han havde lyst til at se. Pædagogerne talte med Per om at få genoprettet kontakten til familien. Men nej. Han var ikke interesseret. Det er han stadig ikke.

Videre og væk

Per vil og skal videre ved egen kraft. Han er ikke tabt bag en vogn. Tværtimod. Han ved, man skal tage sig selv i kraven, hvis man vil have arbejde. Mens han var på Egelys åbne afdeling på Frørupvej skrev han ansøgninger og tog personligt ud og afleverede dem. Det gav i første omgang bonus på Lindøværftet, hvor han malede skibe, og da han var parat til at få sin egen bolig, søgte han og fandt en lejlighed i Odense.

Ingen har rendt ærinder for ham. Det er ikke nødvendigt, når man er stædig og har en vilje, siger han.

– På Frørupvej er det dig selv, der skal gøre arbejdet – det ligger jo i udslusningen, forklarer Per og griner lidt. – De var glade for, at jeg fik arbejde, men de var ikke så glade for, at jeg købte bil. De sagde, at jeg ikke måtte parkere på grunden. Men så parkerede jeg bare lidt længere nede af gaden. Det skulle de nu ikke bestemme.

Og en dag flyttede Per fra Frørupvej til Odense. Når man spørger, hvordan det var, kommer svaret hurtigt og kontant:

– Ensomt. Virkelig ensomt.

Siden Per var ni år gammel havde han været omgivet af mennesker døgnet rundt; i pleje-

“De kunne ikke bruge mig, da jeg var lille. Nu kan jeg ikke bruge dem.”

familien, på institutionerne, på Egely. Så da han pludselig boede for sig selv, gav han den hele armen og arbejdede i døgndrift for at slukke for ensomhedens dunkle belysning.

For nogle måneder siden skiftede han værf-tet ud med et arbejde på et konferencecenter i Nyborg, hvor han er assistent i køkkenet. Det er han godt tilfreds med. Knap så godt er det, at kæresten ikke havde lyst til at flytte med til kystbyen. Men i Pers verden er der ikke noget, der er så galt, at det ikke er godt for noget. For i dag taler det tidligere kærestepar bedre sammen, end de har gjort længe.

Via malerarbejdet på Lindø fandt Per ud af, hvad han har lyst til at arbejde med i fremtiden. Han vil være sprøjtemaler og have sin uddan-nelse i Silkeborg, før han fylder 25. Og det får han – vær vis på det!

10

Lille pige med stor erfaring

“Da jeg var 16, troede jeg, jeg var voksen. Da jeg blev 18, vidste jeg, at jeg stadig ikke var det.” Det er nogle af de erfaringer, Signe har gjort sig, efter at hun blev idømt to års betinget fængsel for et mislykket overfald.

De er fulde. De er høje. Formummet i sorte dynejakker, huer og vanter en mild og lun septemberaften, bevæger de sig alt andet end diskrete ned ad Strøget i København. *“Skal I på skiferie,”* er der nogen, der råber. Signe og hendes jævnaldrende veninde fniser bare. Tre dage uden mad og med masser af sprut og stoffer indenbords gør, at de ikke tager sig af noget som helst.

De spørger hinanden undervejs; *“Skal det være ham?” “Hvad med hende der?”* Men de tør ikke. Så ser de pludselig en høj, yngre kvinde. Nu skal det være, og de to 16-årige piger kaster sig over hende. Kvinden udstøder et skingert skrig. Lige netop i det øjeblik går det op for Signe, at noget er riv rav ruskende galt.

Ærligt tilbageblik

Hændelsen ligger fem år tilbage. I dag bor Signe med sin kæreste på tredje år i en dejlig lejlighed i København, og fra sin hjørnesofa uddyber hun hudløst og ærligt:

– Ja, det er rigtigt. Skriget får mig til at vågne, men da er det for sent. Da får jeg det virkelig ubehageligt.

– Vi var så dumme, min veninde og jeg. Tænk, vi klædte os på i sort og store jakker i den tro, at vi kunne gemme os. Tænk, at vi valgte netop Strøget til at lave et overfald. Ste-

det, hvor der er flest mennesker og mest politi sådan en fredag aften. Tænk, vi to spinkle piger valgte at overfalde en høj kvinde med rygsæk?

– Det var jo vanvittigt. Men vi havde festet igennem i flere dage og var totalt udsultede. Vi var skæve og anede knap, hvad vi gjorde.

– Kvinden kunne heldigvis nøjes med plaster og panodiler bagefter, og vi fik ikke noget ud af det. Vi kunne jo ikke vriste rygsækken af hende. Bagefter satte vi os henne på Kongens Nytorv og ventede på en af vores venner, der skulle hente os. Dumt ikke? Vi tænkte overhovedet ikke på, at vi skulle se at komme hjem. Pludselig hører vi så en kvinde råbe; *“Det var dem!”* Og så tog hun og hendes mand ellers fat i os og holdt os, til politiet kom.

Da Signe i Dommervagten fik besked om konsekvenserne af strøgturen, spurgte hun uforstående *“I fængsel? Mig?”*

– Så holdt dommeren hånden over mikrofonen og så på mig og sagde; *“Signe, hvad fanden havde du egentlig regnet med.”*

Hvordan og hvorfor – mon?

Fra september til begyndelsen af november sad Signe varetægtsfængslet. Herefter gik turen to måneder til en lukket institution. Resten af dommen; de to års betingede fængsel tilbragte hun på Hjulmagerstien. Men hvordan gik det i det hele taget til, at Signe kom så gruelig galt af sted?

At man aldrig skal skue hunden på hårene, er Signe et mønstereksempel på. Der sidder hun, velplejet, velklædt og velformuleret. Kæ-

“Tænk, vi klædte os på i sort og store jakker i den tro, at vi kunne gemme os.”

resten sidder ved computeren og arbejder med en større opgave i forbindelse med sit studium. I hjørnet af stuen står en pose fyldt til randen med julegaver. Det er ærligt talt vanskeligt at forestille sig Signe som sortklædt forbryder.

– Vi skal have købt et lille træ, som vi kan lægge gaverne under, fortæller hun. – Det er mor, der har afleveret kalendergaver.

Signe griner. – Ved du hvad, jeg kender ingen andre, der får påskeæg, fastelavnsris og kalendergaver, når de er over tyve. Men min mor stopper først med det, når min søster og jeg får børn, har hun sagt.

Efter dette lille juleeventyr, fortsætter hun: – Jeg kan kun forklare det sådan, at jeg var en kropumulig teenager. Jeg havde en tryk opvækst. Mine forældre siger, at de ikke havde vildt mange penge at gøre med, men det mærkede jeg aldrig. Skolen hadede jeg; orkede ikke lektier og krav fra voksne – da slet ikke fra mine forældre.

Signe kom på efterskole, hvor hun tilbragte en stor del af tiden med at ryge hash og drikke øl på den nærliggende banegård. Og da hun kom hjem, ville hun flytte sammen med en veninde.

– Min veninde havde haft en virkelig skidt barndom, og allerede da hun gik i 9. klasse flyttede hun hjemmefra. Kommunen gjorde intet, selv om hun var gået ud af skolen uden at afslutte. Hun blev tabt af systemet. I begyndelsen ville jeg bo sammen med hende for at hjælpe, men så fandt jeg ud af, at det var skægt at hænge ud med hendes venner, der var fem-ti

år ældre end os. Og så tog det ellers fart. Det startede stille og roligt med hash, og så blev det værre og værre.

Stoffernes skyld

– Det var stofferne, der gjorde, at jeg blev ligeglad med det hele. Men det hænger også sammen med, at jeg var så splittet, som jeg var. Jeg vidste ikke, om jeg var voksen eller barn. Fuck det hele – det her er meget nemmere og meget sjovere, tænkte jeg dengang. Det var det så bare ikke i længden.

Veninden og Signe ville holde housewarming. En ordentlig fest. Og de valgte den hurtigste og nemmeste løsning, tænkte de; den løsning, som vennerne i omgangskredsen brugte; at overfalde og stjæle. For de to piger gik dette første forsøg rigtig skidt.

– Jeg vil hellere sige, det gik godt, fortsætter Signe alvorligt. – Hvis overfaldet var lykkedes, aner jeg ikke, hvor jeg ville have været i dag. Min mor har det lige sådan. Hun var selvfølgelig ked af det, men samtidig var hun lettet og tænkte; nu vender det endelig.

Om den sikrede institution forklarer Signe, at det ikke var fængselsagtigt.

– Det virkede på sådan en som mig, men det var ikke godt til flere af de andre. De har brug for strengere regler, selv om jeg selvfølgelig er imod, at man nedbryder folk. De skal jo også være mennesker, når de kommer ud igen.

Efter kort tid på ungdomsfængslet fik Signe en kæreste. Han havde allerede da været indsat i en lang periode, og skulle også blive

“Hvis overfaldet var lykkedes, aner jeg ikke, hvor jeg ville have været i dag.”

der længe endnu. Han blev imidlertid den, der fik Signe til at ændre adfærd på en række områder.

– Da han hørte, hvad jeg havde lavet, og at jeg havde taget stoffer, satte han en stopper for det. Det var sådan noget, han kunne gøre med den magt, han havde på stedet. Man kan få stoffer alle vegne, men det kunne ikke lade sig gøre for mig, selv om jeg spurgte. Han var iskold og ville have, at jeg stoppede. Jeg blev glad for ham, og jeg er ikke i tvivl om, at det var nogle særlige omstændigheder og et dårligt miljø, der havde fået ham ud i noget skidt. Så jeg havde ambivalente følelser, da jeg skulle ud – men selvfølgelig var jeg lykkelig for min frihed.

Hjemme igen

Kommunen mente, at Signes familie havde så mange ressourcer, at hun kunne bo hjemme igen med opsyn.

– Jeg kunne bare ikke holde det ud. Vi skændtes, og jeg havde så dårlig samvittighed. Derfor søgte jeg tilbage til de gamle venner. Det gør man jo.

Næste skridt blev et kort ophold på et akut hjem. Op kl. syv om morgenen og gøre både dit og dat, men det var jo lige præcis det, Signe ikke kunne leve med. Regler og ordrer fra voksne. Hun stak af – efter en time.

– Så skete der endelig noget. Jeg kom på Hjulmagerstien og fik mit eget værelse. Her blev der holdt øje med mig, men jeg følte, jeg havde mit eget liv. Jeg fik en base og hjælp til at kom-

me i gang med at arbejde.

Arbejdspladsen var et projekt, der hed Spydspidsen, og Signe arbejdede først tre måneder i en reception og derefter tre måneder i en vuggestue.

– Spydspidsen er desværre lukket. Det var ellers perfekt, når det handler om at sluse folk ind på arbejdsmarkedet. Jeg kunne ikke selv gå ud og søge mig et almindeligt job, da jeg jo havde fået en plettet straffeattest. Skoletræt var jeg også, så det var jeg ikke klar til.

Efter de seks måneder søgte Signe job i en nærliggende Superbrugs, og hun fik det.

– Jeg lagde kortene på bordet, og de gav mig en chance. De så på mig og sagde: Har du virkelig lavet det? Det har folk svært ved at forstå. Det har jeg også, men stoffer gør meget ved en. Alt for meget.

Stort held

Da Signe var 18, sagde det kommunale system stop for mere opbakning. Personalet på Hjulmagerstien søgte om at beholde Signe, til hun fandt en ordentlig bolig. Men svaret var nej.

– Havde jeg ikke haft min familie dengang, kunne jeg nemt have været røget tilbage i det gamle miljø. Jeg fik en lejlighed på 35 m² til 3500 kroner om måneden anvist. Dengang havde jeg kun deltidsarbejde, fordi jeg tog fag på VUC. Boligsikring kunne jeg heller ikke få, fordi der var køkken og bad på gangen. Heldigvis kunne mine forældre betale de 2000, men det er jo langt fra alle, der kan hjælpe deres børn

på den måde.

Det viste sig senere, at udlejer havde grumset mel i posen, og Signe og de øvrige lejere blev sagt op.

– Hvad gør man så? Nogle vender tilbage til det, de kom fra. Og det er måske de dårlige venner. Forløbet med kommunen var under al kritik. Bang. 18 år – så er der ikke mere at komme efter. Heldigvis havde jeg mødt min kæreste, og efter et par måneder flyttede vi sammen i hans lejlighed. Det var mit store held.

I bakspejlet er Signe tilfreds med sit forløb lige med undtagelse af det manglende – og efter hendes mening – nødvendige efterværn.

Ingen udflugt

At være frihedsberøvet på en lukket institution er ikke nogen søndagsudflugt, erkender hun.

– Uanset hvor mange værksteder og play stations der findes, så er du fanget. Jeg kunne ikke bare ringe til hvem som helst, og mine breve blev undersøgt.

Hjulmagerstien beskriver hun som et genialt koncept, og hun ser den dag i dag sin kontaktpædagog. Signe var inviteret med til hendes bryllup, og de mødes ind imellem og snakker om løst og fast.

I fremtiden vil Signe være selvstændig. Selvfølgelig, fristes man til at sige. Hun vil selv. I det nye år går hun i gang med en voksen-grunduddannelse, og sammen med en veninde har hun planer om import og måske butik med fair trade. Den nødvendige skolegang er hun parat til at tage. Men kun det absolut nødvendige.

Hun er gjort af et andet stof end sin søster, der nærmest strøg direkte gennem skolesystemet og ind på universitetet.

Signe er praktiker. Hun vil have tingene i hænderne, mærke på dem og bruge den erfaring, hun nu engang har fået i løbet af sine kun 21 år.

“Det er da utroligt, at du er havnet her,” var der en masse mennesker på institutionerne, der i årenes løb sagde til Signe. Og hun kunne kun svare tilbage; *“Jeg har kun mig selv at takke for det.”*

“Jeg fik anvist en lejlighed på 35 m² til 3500 kroner om måneden.”

Socialpædagogernes Landsforbund

Brolæggerstræde 9
1211 København K

Telefon 7248 6000

E-mail sl@sl.dk

www.sl.dk

Udgivet august 2009

Tilrettelæggelse: Eva Åkerman og Asbjørn Agerschou,
Socialpædagogernes Landsforbund

Interviews: Kim Jørstad og Helene Dambo,
arkitekt kommunikation, Odense

De unge, som er anonymiserede, har alle læst
og godkendt de respektive tekster

Design: Mark Gry Christiansen

Tryk: Prinfo Holbæk-Hedehusene

ISBN: 978-87-89992-54-9

Socialpædagogernes Landsforbund

Brolæggerstræde 9
1211 København K

Telefon 7248 6000

E-mail sl@sl.dk

www.sl.dk